

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Marek Měchura

Trestněprávní aspekty ve sportu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Jiří Herczeg, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. května 2011

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 1. 5. 2011

.....
Marek Měchura

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému konzultantovi Doc. JUDr. Jiřímu Herczegovi, Ph.D. a dále Prof. JUDr. Otovi Novotnému, CSc. za jejich cenné rady a připomínky při psaní této práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. HISTORICKÝ EXKURZ.....	7
1.1. Starověké Řecko – Solón, Démostenés, Platón	7
1.1.1. Případy Arrhachion a Dámoxenos	8
1.1.2. Doping a úplatkářství	9
1.2. Starověký Řím – Lex Aquilia.....	10
2. PROBLEMATIKA SPORTU V RÁMCI PRÁVNÍHO ŘÁDU	11
2.1. Právní normy a sportovní pravidla	12
2.2. Funkce sportovní pravidel pro účely trestního práva	14
3. TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST SPORTOVců.....	16
3.1. Přehled vybraných teorií zabývajících se právní odpovědností sportovců za sportovní úrazy	18
3.2. Legislativní zakotvení trestněprávní odpovědnosti sportovců..	21
3.3. Problematika posuzování sportovního úrazu jako TČ	22
3.3.1. Objekt trestného činu.....	23
3.3.2. Objektivní stránka trestného činu	24
3.3.3. Subjekt trestného činu	24
3.3.4. Subjektivní stránka trestného činu	25
3.3.5. Okolnosti vylučující protiprávnost.....	26
3.3.6. Společenská škodlivost/Nebezpečnost činu pro společnost	27
3.4. Sportovní úraz jako trestný čin	28
4. JUDIKATURA	30
4.1. Zahraniční judikatura	30
4.2. Česká judikatura	35
5. KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY SPORTOVNÍCH ÚRAZŮ	42
5.1. Fotbal	42
5.1.1. Případ Roy Keane	43
5.1.2. Případ Petr Lukáš	44

5.2.	Hokej	44
5.2.1.	Případ Clint Malarchuk	45
5.2.2.	Případ Bobby Clark	46
5.2.3.	Hokejové rvačky.....	46
5.2.4.	Případ Luděk Čajka	47
5.2.5.	Znalecký posudek z oboru biomechanika jako důkaz.....	48
5.3.	Lyžování	49
5.3.1.	Vybrané případy úrazů při závodním lyžování	49
5.3.2.	Úraz při rekreačním lyžování	51
5.4.	Box.....	53
6.	PROBLEMATIKA KORUPCE VE SPORTU.....	54
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	62
	PŘÍLOHY	64
	SUMMARY	67

ÚVOD

Sport je jedním z nejrozšířenějších fenoménů ve společnosti prakticky již od počátku civilizace. Tak jako se v právu formovaly jednotlivé právní normy k zajištění harmonie ve společnosti, tak se v jednotlivých sportovních odvětvích ustanovovala pravidla, podle nichž je sport provozován.

Právě tato dvoukolejnost je předmětem základního sporu, jakým způsobem má právo zasahovat do sportu, resp. má právo vůbec zasahovat do oblasti, kde již působí ne právní normativní systém.

Jednoznačně lze říci, že obecně je absence práva ve sportovní oblasti zcela nemyslitelná. Především z důvodu, že normativní systém ve sportu nezahrnuje veškerou problematiku odvětví (např. pracovněprávní problematika u profesionálních sportovců). Ovšem je třeba zdůraznit, že určitou problematiku ve sportu zahrnují jak právní tak ne právní normy a zde je třeba určit, jaká by měla být, popř. má-li existovat hranice autonomie sportu na příslušných právních normách.

Předmětem této práce je zkoumání trestněprávních aspektů ve sportu. Tedy v oblasti, ve které se dají aplikovat právní i ne právní normy.

Trestněprávní problematika ve sportu je reprezentována především sportovními úrazy souvisejícími přímo i nepřímo s výkonem sportovní činnosti a korupčním jednáním ve sportovní oblasti. Dále je tu problematika dopingů¹ a lze uvažovat i o trestněprávních deliktech v rámci sportovní přípravy (např. medializované tréninkové procedury čínských gymnastů dětského věku připomínající týrání). Dlouhodobě u nás i ve světě existuje problém ohledně výtržností sportovních fanoušků, což už ovšem nelze považovat za přímou součást sportovní činnosti.

Tato práce je věnována především otázce trestní odpovědnosti sportovce při způsobení sportovního úrazu jiné osobě, která je z hlediska teoretického i praktického velmi sporná a v odborné literatuře jí ani není věnována přílišná pozornost.

Dále bude v práci poukázáno vzhledem k nedávné rozsáhlé korupční kauze v českém fotbale na specifika této problematiky.

¹ Nový trestní zákoník zavedl v § 288 trestný čin výroby a jiného nakládání s látkami s hormonálním účinkem.

1. HISTORICKÝ EXKURZ

Určitou snahu o postihnutí a právní přístup ke sportu lze vysledovat již ve starověkém Řecku a Římě. Vzhledem k faktu, že současný okruh druhů sportů a jejich pravidel se začal zpravidla vyvíjet v 19. a 20. století, nelze v tomto historickém exkurzu hovořit o dlouhodobém kontinuálním vývoji vztahu sportu a práva.

Přestože řada dnešních moderních sportovních odvětví má svůj původ právě ve starověkém Řecku a Římě, jejich aktuální podoba je diametrálně odlišná. Proto přínos této kapitoly vidím především v tom, že určitá snaha o přístup ve vztahu práva ke sportu byla řešena prakticky zároveň se vznikem sportovních soutěží. Jednalo se zejména o problematiku sportovních úrazů, ale také se již před více než 2000 lety objevila otázka korupce ve sportu a dopingu.

1.1. Starověké Řecko – Solón, Démostenés, Platón

Řecké právo se zabývalo tělesnými úrazy ve dvou ohledech:²

- a) jednak při úrazech, ke kterým došlo při bojových obranných válečných činnostech,
- b) jednak při sportovních aktivitách, reprezentovaných zejména olympijskými hrami.

Významný athénský zákonodárce Solón³ v rámci svých reforem ovlivnil také sportovní oblast. Mj. stanovil odměnu 500 drachem vítězovi olympijských her a všichni olympijští účastníci byli doživotně osvobození od placení daní. K otázce odpovědnosti sportovců za způsobený úraz, resp. smrt se ve svých zákonech se výslovně zmínil.

„Jestliže někdo někoho zabije neúmyslně na závodech, nebo zastihnou v domě, nebo nepoznav jej ve válce, nebo u manželky, nebo u sestry, nebo u

² Blíže viz Čorba, J. a kol.: *Otázky sportovního práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 29–30.

³ asi 638–555 př. n. l.

dcery, nebo u souložnice, s níž má svobodné děti, za to necht' není stíhán pro zabití.“

Solón zde přímo zmiňuje pouze neúmyslné zabití. Jiný slavný athénský politik a právník Démostenés⁴ se v obžalobě proti Aristokratovi vyjádřil i k otázce úmyslného zabití při sportu.

„Kdo při hře způsobí smrt jinému, bude zproštěn jakékoliv viny. Proč? Protože zákonodárce nebude posuzovat čin, ale úmysl. A jaký zde byl úmysl? Zvítězit nad životem, ne způsobit mu smrt. A jestliže se zabitý projevil jako slabší než ten druhý během únavné snahy o vítězství, bylo to příčinou všeho zlého; a za to se ani netrestá.“

Konečně jeden z nejrespektovanějších řeckých filozofů Platón⁵ se k právnímu posouzení sportovních úrazů vyjádřil ve své práci *Zákony*.

„Jestliže někdo při zápasech a veřejných závodech neúmyslně usmrtí některého druhu, buď na místě, nebo tak, že později podlehne zranění, nebo stejným způsobem ve válce nebo při válečném cvičení, při němž se konají cviky holými těly nebo se s užíváním některých zbraní napodobuje válečná činnost, ať se očistí podle zákona o těch případech přineseného z Delf a budiž čist.“

1.1.1. Případy Arrhachion a Dámoxenos

Mezi nejpopulárnější sporty ve starověkém Řecku patřily box a tzv. pankration.⁶ Samozřejmě pravidla tehdejších boxerských zápasů nejsou především s ohledem na bezpečnost zdraví účastníků absolutně srovnatelná s dnešní úpravou.⁷

Pankration byla brutální sportovní disciplína spojující prvky boxu a zápasu. Během utkání se smělo prakticky cokoli. Kousat, škrábat, škrtit, strkat prsty do očních důlků atp. Vzhledem k takto vymezeným, resp. povoleným chvatům je logické, že tato utkání končila často tragicky.

⁴ 384–322 př. n. l.

⁵ 427–347 př. n. l.

⁶ Blíže viz Králík, M.: *Právo ve sportu*, Praha: Beck, 2001, s. 75–76.

⁷ Srov. kap. 5.4. Box, str. 53.

Jedním z příkladů je smrt pankratisty Arrhachiona v roce 564 př. n. l. Toho jeho soupeř při utkání zardousil, a to i přesto, že se Arrhachion již chtěl vzdát.

Boxerské utkání mezi Dámoxenosem a Kreugem z Epidammu ze zhruba stejného období skončilo taktéž smrtí. Dámoxenos v jednu chvíli utkání vyval svého soka, aby si kryl hlavu. Poté, co tak Kreugás učinil, udeřil ho silnou ránou do oblasti břicha. Na následky takto způsobeného zranění Kreugás zemřel.

Sportovní rozhodčí – tzv. hellanodikové – posléze vyhlásili vítězem utkání paradoxně mrtvého Kreuga s odůvodněním, že proti němu jeho sok použil nedovoleného úderu. Toto však byl pro Dámoxenose jediný trest.

1.1.2. Doping a úplatkářství

Starí Řekové užívali omamné látky zejména při náboženských obřadech. Ovšem již v této době začali omamné látky zneužívat také sportovci ve snaze dosáhnout lepších sportovních výkonů.⁸

Předchůdci dopingových kontrol spadají do 16. století př. n. l., kdy při hrách v Thébách museli sportovci před závodem dýchat na rozhodčí. Alkohol byl na závodech zakázán.

Záznam z 1. století př. n. l. poukazuje na fakt, že běžci na dlouhé tratě pili před závodem odvar z přesličky, pro zvýšení účinku navíc doplněný o sušené houby. Účinek tohoto nápoje spočíval v tom, že měl snižovat překrvení sleziny při závodě. Bolestivě překrvená slezina totiž značně snižovala sportovní výkon.

Stejně jako v dnešní době i ve starověkém Řecku představovala také korupce značný problém jak v běžném, tak i ve sportovním světě. Běžec Leon z Ambrakie obvinil na 96. olympijských hrách dva ze tří rozhodčích z přijetí úplatku, kvůli čemuž se namísto něj stal vítězem závodu Eupolis. Šetřením bylo skutečně potvrzeno, že vítězem měl být Leon z Ambrakie. Přesto ale vítězem zůstal Eupolis s odůvodněním, že nelze zrušit jednou udělenou poctu

⁸ Blíže viz Králík, M.: *Právo ve sportu*, Praha: Beck, 2001, s. 77.

a měnit zápis v posvátném seznamu vítězů. Dotyční rozhodčí byli alespoň sankcionováni pokutou.

Na 98. olympijských hrách boxer Eupálos z Thesálie podplatil tři ze svých soupeřů. Tato skutečnost posléze vyšla najevo a boxer byl odsouzen k vysoké peněžité pokutě.

1.2. Starověký Řím – Lex Aquilia

Římští právníci posuzovali sportovní úrazy jednak podle tzv. Lex Aquilia⁹ a jednak podle názorových proudů stojících mimo tento zákon. Významný právník Ulpianus¹⁰ nepovažoval za splnění určitých podmínek zabití při sportovním souboji za protiprávní.

„Jestliže někdo při odvážné hře, při zápolení spojeném s pěstním soubojem, zatímco mezi sebou zápasí, jeden druhého zabije, a to ve veřejném zápase, nepoužije se Aquilia, protože v rámci snahy o získání slávy a statečnosti to není možno považovat za škodu způsobenou bezprávím.“

Zajímavý případ popisuje jiný právník Fabius Mela: *„Jestliže si více lidí hrálo s míčem a jeden z nich hodil míč prudce, míč spadl na holiče, který právě holil otroka, a přiložený nůž podřezal otrokovi hrdlo, tak odpovídá podle Lex Aquilia ten, koho se týká zavinění. Proculus řekl, zavinění se týká holiče. A skutečně, pokud holil tam, kde se obvykle hraje nebo kde je velký provoz, připočítává se mu to jako zavinění. I když nelze neprávem ani to uvést, že kdo důvěřuje holiči, jenž má stoličku na nebezpečném místě, musí si sám nést důsledky.“*

Přístup římských právníků k právní odpovědnosti sportovců především akcentoval posuzování škůdce, poškozeného a také okolnosti vztahující se k místu úrazu.

„Dojde-li při hrách s házením oštěpem k usmrcení otroka, je zde dán prostor k podání žaloby z titulu zákona Aquilia. Jestliže však otrok přeběhl přes místo v době, kdy se jiní na cvičišti cvičili v hodů oštěpem, působnost Aquilia odpadá vzhledem k tomu, že neměl v nevhodný čas přecházet přes místo určené k vrhání oštěpem. Kdo po něm však hodil oštěpem svévolně, musí ovšem nést odpovědnost ze zákona Aquilia.“

⁹ zákon z roku 286 př. n. l. o protiprávním způsobení škody na cizím majetku

¹⁰ asi 170–228 n. l.

2. PROBLEMATIKA SPORTU V RÁMCI PRÁVNÍHO ŘÁDU

Pojem „sport“ je v českém právním řádu vymezen v jediném zákonném předpise. Zákon č. 115/2005 Sb., o podpoře sportu v § 2 odst. 1 vymezuje sport jako „všechny formy tělesné činnosti, které prostřednictvím organizované i neorganizované účasti si kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní“. Podobně definují sport i mezinárodní dokumenty¹¹.

Mimo uvedený zákon, který sport pouze definuje, neexistují v českých právních předpisech ve vztahu k pojmu „sport“ žádná zvláštní zákonná ustanovení. Pro účely této práce jde především o *Trestní zákoník*, č. 40/2009 Sb., ve znění zák. č. 306/2009 Sb., (dále jen „TZ“).

Formálně tedy není autonomie sportu nijak právně upravena. Přesto zde ve vysoké míře reálně funguje faktická autonomie sportu v trestněprávní oblasti. To je způsobeno především velkou rozmanitostí názorů na trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy a dále podle mého názoru právě dvojkolejností trestního práva a sportovních pravidel. Významnou skutečností je i zdrženlivost orgánů činných v trestním řízení v případech sportovních úrazů, popř. jiných excesů.

Trestní právo i sportovní pravidla obsahují vlastní sankční mechanismus pro případ porušení TZ, resp. sportovního pravidla. Určitá porušení sportovních pravidel jsou pro trestní právo irelevantní.¹² Patrné ovšem je, že v případě způsobení zranění nebo smrti druhé osobě při sportu bude pachatel zřejmě potrestán disciplinární komisí příslušného sportovního svazu, ale s vysokou pravděpodobností již nebude souzen podle příslušných paragrafů TZ¹³.

V právním přístupu ke vztahu sportu a trestního práva tedy dominuje institut, který Jozef Prusák nazývá „*imunita sportovce*“ – tj. vyloučení právní odpovědnosti sportovce.¹⁴

¹¹ např. Mezinárodní charta sportu a Evropská charta sportu

¹² např. zakázané uvolnění při hokeji nebo držení za dres při fotbale

¹³ V případech sportovních úrazů jde především o § 143, § 145–§ 148 TZ, tj. trestné činy v Hlavě I zvláštní části – Trestné činy proti životu a zdraví.

¹⁴ Srov. Prusák, J.: *Šport a právo*, Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1985, s. 68.

Prusák¹⁵ vyjmenovává 3 důvody, o které se opírá tento institut:

1. porušení požadavku zákona nastalo při sportu a v čase sportovní hry, soutěže,
2. sportovec nenese právní odpovědnost za protiprávní čin, který nastal při sportu (zranění, smrt), když stát konkrétní sportovní disciplínu dovolil nebo nezakázal,
3. protiprávní čin vznikl bez porušení pravidel hry nebo soutěže, které nemůžou být a ani nejsou v rozporu s právními pravidly, zákony a ostatními právními předpisy.

2.1. Právní normy a sportovní pravidla

Jestliže připustíme institut imunity sportovce, dáme tím právní normy a sportovní pravidla na roveň a stvrzujeme tím faktickou autonomii sportu, což je samozřejmě nesmyslné. Je tedy nutné především teoreticky vymezit vztah právních norem a sportovních pravidel a tím dospět k akceptovatelnému komplexnímu přístupu k problematice trestněprávní odpovědnosti sportovců, i dalších osob zúčastněných na sportovním dění (např. funkcionáři, organizátoři závodů).

Velký význam pro nahlížení na tuto otázku spatřuji v usnesení Nejvyššího soudu ČR¹⁶, které zcela zřejmě vymezuje, kdy je na místě trestněprávní regulace v oblasti sportu a kdy je nedostačující pouhá aplikace sportovních pravidel.

...Jestliže je totiž otázka dodržování sportovních pravidel „fair play“ nepochybně především otázkou etickou, neznamená to samo o sobě vyloučení ingerence státu (včetně trestněprávní regulace) do této oblasti. V dané souvislosti je proto zcela zjevné, že otázku dodržování pravidel „fair play“ stát nekontroluje vždy v plném rozsahu, ale je povinen reagovat a to i v rovině trestněprávní, především v případech, kdy se jedná o čin nebezpečný pro společnost, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně.

¹⁵ Tamtéž, s. 68–69.

¹⁶ Usnesení 3 Tdo 510/2007

Právní normy jsou státem uznaná a státem vynutitelná pravidla chování. Naproti tomu sportovní pravidla vznikají na úrovni tuzemských, popř. mezinárodních sportovních svazů. Jde o neprávní normativní systém a při porušení pravidel nevzniká právní, ale disciplinární odpovědnost¹⁷.

Vztah sportovních pravidel a právních norem tedy nelze vymezit na základě vztahu právní síly. Relevanci sportovních pravidel pro jejich vymezení ve vztahu k právním normám lze podle mého názoru dovodit na základě mechanismu vzniku a fungování sportovních svazů.

Sportovní svazy jsou založeny jako občanská sdružení ve smyslu zákona č. 83/1990 Sb., *o sdružování občanů* (dále jen „ZSO“). Na základě § 4b „*nejsou dovolena sdružení, která sledují dosahování svých cílů způsoby, které jsou v rozporu s ústavou a zákony*“.

Sportovní pravidla jako jeden ze základních dokumentů vydávaný příslušnými svazy tedy nesmějí být v rozporu s právními normami, v opačném případě může být sportovní svaz zakázán ministerstvem vnitra ve smyslu § 12 odst. 3c ZSO. Za účinnosti ZSO u nás nikdy nebyl zakázán žádný sport.

V minulosti k tomuto ovšem jedenkrát došlo, když byl v šedesátých letech 20. století v Československu po dvou smrtelných zraněních dočasně zakázán box.¹⁸

Opačným příkladem, kdy byla naopak tradice sportovního odvětví upřednostněna před právní normou, je tzv. Grammontův zákon o ochraně domácích zvířat, který byl schválen roku 1850 ve Francii.

Na jeho základě byli stíháni a mnohokrát odsouzeni organizátoři corridy (býčích zápasů). Přesto byl zákon právě s poukazem na tradice a kulturní význam tohoto sportu neustále porušován. Nakonec příznivci corridy dosáhli vynětí tohoto sportu z působnosti Grammontova zákona v roce 1951.¹⁹

Na základě rozboru aktuálně platných sportovních pravidel různých odvětví (fotbal, hokej, box atd.) jsem došel k závěru, že jejich znění je zcela v souladu s právním řádem ČR.

Především z hlediska problematiky sportovních úrazů jsou zaměřeny na maximální prevenci před způsobením zranění a obsahují detailně propracované taxativní výčty zakázaných činností v průběhu daného sportu.

¹⁷ Bliže viz Gerloch, A.: *Teorie práva*, 4. upr. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 194–195.

¹⁸ Čorba, J. a kol.: *Otázky sportovního práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 28.

¹⁹ Králík, M.: *Právo ve sportu*, Praha: Beck, 2001, s. 3.

Diskutabilními se jeví pravidla bojových sportů v čele s boxem, kde jsou dovoleny údery, které mohou bezprostředně vést ke zranění či smrti.

Přes poměrně precizní propracovanost sportovních pravidel, která jsou i s ohledem na vývojové tendence v daném sportu průběžně aktualizována, zůstávají sportovní zranění způsobené druhou osobou četným jevem. „*Ani dokonalá úrazová zábrana... nedokáže vyloučit úrazy a zranění při tělovýchovné činnosti.*“²⁰

Samozřejmě sportovní zranění či úmrtí při sportu nelze úplně eliminovat. Avšak právě v případech zcela důvodných pro trestněprávní postih sportovců vidím větší zdůraznění prevence a apel na právní vědomí sportovců, které by mohly vyústit ve snížení těchto jevů.

Pouhá aplikace sankčních mechanismů sportovních pravidel je značně nedostatečná právě s ohledem na fakt, že sportovní pravidla jsou chápána především jako řád hry, a nikoliv i jako závazná pravidla s preventivním charakterem v oblasti zranění. Zesílením prevence z titulu trestního práva míním hlavně posílení právního vědomí osob, které sice chápou, že svým činem porušily sportovní pravidlo, avšak neuvědomují si, že mohly eventuálně spáchat trestný čin. K této skutečnosti se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR²¹.

*...Nejvyšší soud tedy není zastáncem názoru dovolatele, že **cokoli se odehrává v rámci sportu, je nutno posuzovat toliko na základě příslušných sportovních pravidel a že ingerence práva i ve formě vyvození trestní odpovědnosti sportovců je vyloučena.** Nelze rovněž omezovat trestní odpovědnost jen na úmyslné jednání, ale trestní sankce přichází v úvahu i v závažnějších případech zavinění z nedbalosti.*

2.2. Funkce sportovní pravidel pro účely trestního práva

Pro případné trestní řízení proti obviněnému sportovci je samozřejmě zásadní naplnění skutkové podstaty trestného činu podle některého z ustanovení TZ. Jakou by zde měla mít funkci sportovní pravidla?

²⁰ Prusák, J.: *Šport a právo*, Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydaveľstvo, 1985, s. 141.

²¹ Usnesení 3 Tdo 1355/2006

Na základě výše uvedeného nejsou sportovní pravidla právně bezvýznamná a jejich relevance pro trestní řízení by měla být vodítkem při subsumpci protiprávního jednání pachatele odpovídajícímu znakům trestných činů podle obecné a zvláštní části TZ.

Velmi zásadní by měl být jejich význam při dokazování subjektivní stránky trestného činu.²²

²² Blíže viz kapitola 3.3.4. Subjektivní stránka TČ, str. 25.

3. TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST SPORTOVců

„Česká trestněprávní nauka se otázkám sportovních úrazů zaviněných zejména protihráči nebo i spoluhráči výrazně nevěnovala. Starší česká právnícká literatura vycházela při hodnocení úrazů vzniklý protihráči z teorie o soubojích, i když výslovný odkaz bychom v rámci právních předpisů patrně nenašli.“²³

Základní otázkou je, za jakých podmínek má být osoba provozující sport přímo (např. fotbalista) či nepřímo (např. organizátor závodu) trestně odpovědná v případě sportovního úrazu způsobeného jiné osobě provozující sport (zlomení nohy protihráči, nebezpečné postavení lyžařské trati).

Názory na trestněprávní odpovědnost ve sportu jsou různorodé. Ostatně také specifické znaky sportovních odvětví jsou velmi odlišné, proto považuji za nutné před shrnutím jednotlivých teoretických koncepcí trestněprávní odpovědnosti sportovců rozdělit sport do základních kategorií.

1. kontaktní sport (např. fotbal, hokej, box)
2. nekontaktní sport (např. atletika)

ad 1) individuální (box) a kolektivní (fotbal, hokej)

ad 2) individuální (atletika, tenis) a kolektivní (volejbal)

Z uvedeného rozdělení při znalosti podmínek jednotlivých sportů lze charakterizovat jako nejrizikovější ve vztahu ke sportovním zraněním individuální kontaktní sporty a dále kolektivní kontaktní sporty. S výjimkou sjezdového závodního lyžování²⁴ se obecně v nekontaktních sportech vyskytují zranění způsobené druhou osobou spíše sporadicky.

Může se jednat o absurdní situace ve vztahu k charakteru sportu. Např. v lednu roku 2008 zasáhl atleta Romana Šebrleho při tréninku špatně hozený oštěp jihoafrické atletky a zapíchl se mu do ramene. Druhým extrémem ovšem

²³ Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M.: *Systém českého trestního práva*, Praha: Novatrix, 2009, s. 164.

²⁴ Rekreační lyžování ale lze řadit vzhledem k podmínkám provozování k individuálním kontaktním sportům.

jsou smrt gruzínského sáňkaře na zimních olympijských hrách ve Vancouveru v roce 2010, či řada úmrtí pilotů Formule 1, kde lze zvažovat trestněprávní odpovědnost organizátorů a jiných odpovědných osob, kteří mohou nedostatečně zajistit bezpečnost sportoviště.

V rámci názorových proudů vymezují autoři dvě základní koncepce přístupu k trestněprávní odpovědnosti za sportovní úraz:²⁵

- 1) Sportovní zranění způsobená jedním sportovcem jinému sportovci jsou stejnými protiprávními jednáními jako jiná jednání proti životu, zdraví a tělesné integritě člověka – sportovci, kteří taková zranění způsobí, podléhají plné právní odpovědnosti.
- 2) Za určitých přesně stanovených podmínek jsou sportovci zbaveni trestní odpovědnosti za způsobenou smrt, poškození zdraví nebo zásah do tělesné integrity soupeřícího protivníka, došlo-li k těmto negativním následkům v průběhu provozování sportu.

Rozdělení není příliš šťastně volené, protože ve své podstatě se první koncepce od druhé liší pouze o zahrnutí institutu zbavení odpovědnosti. I toto determinuje prolínání teorií o trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy.

Podle mého názoru lze v nejobecnějším smyslu s ohledem na odlišnosti sportů vycházet při úvaze o deliktu sportovce především z těchto východisek:

- a) sportovní pravidla nejsou v rozporu s trestněprávními normami, a tedy nelze nikdy předem vyloučit odpovědnost sportovce za způsobený úraz,
- b) sportovec je obeznámen se sportovními pravidly a dobrovolnou účastí na daném sportu je přijímá jako závazná,

²⁵ Čorba, J. a kol.: *Otázky sportovního práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 27–28.

c) trestné činy proti životu a zdraví, kam spadají sportovní úrazy, jsou nejzávažnějšími trestnými činy,

d) neporušení sportovních pravidel automaticky neznamená zbavení se trestněprávní odpovědnosti za způsobený úraz.

3.1. Přehled vybraných teorií zabývajících se právní odpovědností sportovců za sportovní úrazy²⁶

a) Teorie nedostatku zavinění

Zastánci této teorie se domnívají, že osobám, které při provozování sportu způsobí druhé osobě zranění či smrt, nelze přičítat žádnou formu zavinění. Toto své tvrzení opírají o domněnku, že se sportovci nedopouštějí sportovních úrazů v hněvu nebo nenávisti. Lze však jednoznačně dokázat na konkrétních případech²⁷, že při sportovních úrazech rozhodně nelze obecně předem vyloučit jakékoliv zavinění.

b) Teorie vyloučení objektivního základu trestného činu

Beztrestnost sportovních úrazů se odůvodňuje tvrzením, že tělesná integrita, dojde-li k zásahu do ní během sportovní činnosti, není tím chráněným objektem, který má jinak na mysli úprava v trestních zákonících. I s ohledem na sportovní pravidla, která deklarují zájem na prevenci před zraněními a sama upravují zakázané činnosti při sportu za účelem eliminace sportovních zranění, lze tuto teorii zcela vyloučit.

c) Teorie nešťastné náhody

Základem vyloučení trestní odpovědnosti je zde předpoklad, že primární snahou sportovce je dosažení sportovního cíle, nikoliv snaha zranit druhou

²⁶ Členění teorií převzato z Králík, M.: *Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky)*, Trestní právo, 2006, č. 7-8, s. 61-72 (I. část), č. 10, s. 20-24 (II. část) a Čorba, J. a kol.: *Otázky sportovního práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 38-45.

²⁷ Srov. kap. 5.1.1. Případ Roy Keane, str. 43.

osobu. V této teorii jsou sportovní zranění považována za „nešťastné náhody“, za něž sportovec nemůže být odpovědný. Vzhledem k četnosti zranění v souvislosti s vykonáváním sportovní činnosti tato teorie zavádí především ve vztahu k sportovním pravidlům spíše anarchii. Při aplikaci této teorie by nešlo sportovce ani disciplinárně trestat v rámci sportovních svazů.

d) Teorie souhlasu poškozeného

Předpokladem je, že sportovec, který utrpěl zranění, je srozuměn s možností rizika zranění vyplývajícího z konkrétního sportu, a tedy k tomu dává souhlas, resp. akceptuje možnost vzniku úrazu. Podle českého práva je zcela v rozporu s obecnou teorií trestního práva, protože se nelze vzdát práv týkajících se života a zdraví, což nově zakotvuje i TZ²⁸. Ostatně obecně lze těžko předpokládat, že vědomí rizika znamená automaticky souhlas s případným zraněním, které může být způsobeno i úmyslným jednáním.

e) Teorie přípustného sportovního rizika

Podobně jako u teorie souhlasu poškozeného dovozují zastánci této teorie, že provozování sportovní činnosti úzce souvisí se zvýšenou možností úrazu. Sportovec si je tohoto rizika vědom a tím, že se činnosti zúčastní, akceptuje také zvýšenou míru rizika zranění. V případě, že je mu způsoben úraz jiným sportovcem, není pak tato osoba právně odpovědná za následek, ke kterému při sportovní činnosti došlo. I přesto, že jde o zásah do tělesné integrity.

f) Teorie účelu

Podle této teorie se mají akceptovat a tolerovat nezamýšlené sportovní úrazy (neuplatňovat za ně právní postih) z důvodu vysokého mravního, výchovného a zdravotního významu sportovní činnosti. Zároveň se musí respektovat závazná sportovní pravidla a zásady fair play. Až v případě odchýlení se od těchto pravidel a zásad má být přistoupeno k postihu podle právních norem.

²⁸ Nový TZ v § 30 zařadil mezi okolnosti vylučující protiprávnost také „svolení poškozeného“ – v odst. 3 se zdůrazňuje, že „nelze za svolení považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení“.

Toto pojetí má ambici být teoretickým důvodem jako okolnost vylučující protiprávnost.

g) Koncepce státního dovolení

Koncepce je též nazývána jako „teorie obecné legality sportu“. Její zastánci dovozují, že vzhledem k faktickému i formálnímu uznání a tolerování sportovní disciplíny státem, je dána beztrestnost v případě úrazů, ke kterým došlo v průběhu sportovní činnosti. Logickým argumentem proti této teorii je námitka, že samotná legálnost sportu nemůže vyloučit případnou ingerenci státu, což mj. judikoval i Nejvyšší soud ČR.²⁹

g) Teorie dodržení sportovního pravidla

Základní podmínkou (nikoliv jedinou) je zde dodržení sportovního pravidla jako důvodu k zproštění odpovědnosti. Jako doplňující podmínky uvádějí autoři často protiklady k podstatě teorie: např. zranění není důsledkem úmyslného porušení pravidel nebo příslušné jednání nebylo jednáním brutálním. Obecně se jeví tato teorie jako přijatelná, protože především dodržení sportovního pravidla značně eliminuje možnost zranění. Stejně jako předešlé teorie ovšem nemůže nabídnout komplexní přístup k problematice právní odpovědnosti sportovců za způsobený úraz.

Na zajímavou problematiku dodržení sportovního pravidla např. upozorňuje Jerzy Sawicki³⁰. Tento polský autor uvádí situaci, kdy tenista ví o skutečnosti, že jeho soupeř si léčil komplikovanou zhmožděninu zádového svalu, a proto při zápase stále zahrává míč tak, aby jeho soupeř tento sval co nejvíce namáhal a nakonec zápas pro obnovení zranění vzdal – tedy se úmyslně snažil přivodit mu zranění, avšak v rámci pravidel tenisu.

Stejně tak lze uvažovat i u boxu, kdy je boxer nabádán trenérem, aby útočil na zraněné místo protivníka. Extrémním případem dodržení pravidel, ovšem s následkem komplikovaného zranění, je případ z roku 1999, kdy fotbalista Sparty Petr Gabriel svou neopatrností zlomil nohu vlastnímu spoluhráči

²⁹ Srov. kap. 2.1. Právní normy a sportovní pravidla, str. 12.

³⁰ Sawicki, J.: *Tajemství paragrafů*, Praha: Orbis, 1970, s. 255–256.

Vladimíru Labantovi, který byl posléze v pracovní neschopnosti téměř 11 měsíců.

3.2. Legislativní zakotvení trestněprávní odpovědnosti sportovců

Jak jsem již uvedl, ve vztahu k pojmu sport neexistují v České republice žádná zvláštní zákonná ustanovení a je tomu tak ve většině zahraničních zemí. Přímou v zákoně se s problematikou trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úraz pokusily vypořádat Kuba a Ekvádor.

Ekvádorský trestní zákon řeší odpovědnost sportovců v článku 438:

*Jestliže sportovec usmrtí jiného během hry, bude potrestán podle tohoto zákona a podle ustanovení upravujících trestný čin vraždy. Prokáže-li se však, že sportovec nezpůsobil smrt úmyslně, a ani porušením pravidel, není trestně odpovědný.*³¹

Ekvádorský trestní zákoník tedy podle mého názoru extrémně subsumuje usmrcení jiného při sportu přímo pod trestný čin vraždy, ovšem v případě neprokázání úmyslu, tj. i v případě nedbalostního jednání v součinnosti se sportovními pravidly trestní odpovědnost zcela vylučuje.

Rozhodně se nelze především ztotožnit se subsumpcí usmrcení při sportu pod trestný čin vraždy. Podle mého názoru může být nejtěžším zločinem v oblasti sportovních zranění těžké ublížení na zdraví s následkem smrti. Vražda absolutně nemůže mít souvislost se sportovním zraněním, protože takové jednání již principiálně nemůže zahrnout pojem sport.

Kubánský trestní kodex čl. 449:

A) Ten, kdo, využívaje své účasti v dovoleném odvětví sportu, záměrně a konaje v rozporu s platnými pravidly způsobí zranění jiné osoby, je odpovědný za způsobenou škodu a podléhá sankcím vyplývajícím z příslušných článků pro tyto stavy.

³¹ Překlad znění paragrafu převzat z článku Králík, M.: *Právní odpovědnost za sportovní úrazy*, publikovaného na www.ihned.cz dne 15.2. 2007.

B) Jestliže škoda nebyla způsobena úmyslně, ale vznikla při porušení pravidel hry následkem emocionálního vypětí a herního rozrušení, nastupuje pro dotyčnou osobu trest, používaje čl. 72 (neúmyslné provinění – mimořádné snížení trestu).

C) Jestliže ke způsobení škody došlo neúmyslným jednáním a nedošlo k porušení sportovních pravidel, nepodléhá pachatel trestní odpovědnosti.³²

Jistě lze souhlasit s akcentem na zvýšenou pozornost trestání úmyslných činů při sportu, ovšem ani zde se nejedná o komplexní řešení trestněprávní úpravy odpovědnosti sportovců. Velmi kriticky vidím především zohlednění „*emocionálního vypětí a herního rozrušení*“, které podle mého názoru nemohou být brány, jako polehčující okolnosti.

Obecně nejsem zastáncem názoru, že pro případ sportovních úrazů by měly být přijímány zvláštní zákonné úpravy, resp. vytvořeny speciální skutkové podstaty pro „sportovní“ trestné činy.

3.3. Problematika posuzování sportovního úrazu jako TČ

Na základně aktuálně platné a účinné právní úpravy v ČR i podle dosavadní nepočetné judikatury můžeme delikty způsobené při sportovní činnosti nepochybně posuzovat podle TZ. *Conditio sine qua non* je samozřejmě posouzení, zdali předmětné jednání splňuje znaky trestného činu podle obecné i zvláštní části TZ. Faktem však zůstává jistá zdrženlivost orgánů činných v trestním řízení a nekoordinované nahlížení na trestněprávní odpovědnost za sportovní úrazy.

V případě sportovních úrazů a jiných deliktů způsobených při sportovní činnosti lze podle mého mínění jednoznačně subsumovat tato jednání pod trestné činy Hlavy I a event. i Hlavy VII a Hlavy X zvláštní části TZ:

1) § 143 Usmrcení z nedbalosti

³² Překlad znění paragrafů převzat z článku Králík, M.: *Právní odpovědnost za sportovní úrazy*, publikovaného na www.ihned.cz dne 15.2. 2007.

- 2) § 145 Těžké ublížení na zdraví
- 3) § 146 Ublížení na zdraví
- 4) § 147 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti
- 5) § 148 Ublížení na zdraví z nedbalosti
- 6) § 274 Ohrožení pod vlivem návykové látky
- 7) § 358 Výtržnictví

3.3.1. Objekt trestného činu

Objektem trestného činu při sportovních úrazech je lidské zdraví, život a bezpečnost života a zdraví. Autoři nového TZ přistoupili v systematické zvláštní části k řazení trestných činů podle druhového objektu v jednotlivých hlavách a dílech způsobem odpovídajícím prioritám demokratického právního státu.³³

Trestné činy proti životu a zdraví, pod něž spadá většina trestněprávních jednání při sportu, mohou být ve formě přečinu, zločinu i zvláště závažného zločinu. Tedy jde o jednání, na jejichž důsledném prošetření má mít společnost značný zájem.

Tendence bagatelizovat způsobení sportovního úrazy by měla být zcela nepřijatelná, přesto k ní někteří autoři směřují.

Např. V. Klapal³⁴ při úvahách ve svém článku o institutu „svolení poškozeného“ vyslovuje názor, že je třeba považovat za trestné veškeré případy úmyslného poškození zdraví při sportech, které sledují k poškození nebo přímo poškozují zdraví (např. Thai-box), ale v případě ostatních sportů (např. fotbal, hokej) považuje poškození zdraví za vedlejší a nežádoucí produkt sportovního utkání.

Jednak je mylné domnívat se, že přímým účelem a cílem některých sportovních odvětví je poškození zdraví a zcela absurdní je podle mého názoru nahlížení sportovní úrazy jako na „*nežádoucí a vedlejší produkt*

³³ Srov. Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.: *Trestní právo hmotné – zvláštní část*. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 20–21.

³⁴ Srov. Klapal., V.: Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost, *Trestněprávní revue* č. 10/2005, s. 259–267.

sportovního utkání“, když vezmeme v úvahu, že tímto „produktem“ může být i úraz s dlouhou dobou léčení, či dokonce trvalá invalidita.³⁵

3.3.2. Objektivní stránka trestného činu

Samozřejmě zde musí figurovat obligatorní znaky jednání, následek a příčinná souvislost. Z fakultativních znaků by měly být nejvíce akcentovány způsob spáchání činu a účinek.

Obecně lze okolnosti vedoucí ke sportovnímu úrazu způsobenému druhou osobou posoudit především s ohledem na vůli a její projev (např. při hokeji do hráče A vrazí hráč B a při následném nekoordinovaném pádu hráč A hokejkou zlomí čelist hráči C – zde se nejedná o jednání jako projev vůle, tedy ani o trestný čin).

Jednání v případě sportovních úrazů může proběhnout jak formou konání (např. fotbalista zlomí nohu protihráči), tak i formou opomenutí ve smyslu § 112 TZ (např. organizátor závodu nezajistí dostatečně bezpečnost závodní trati).

Z hlediska následku spadají sportovní úrazy pod trestné činy poruchové, pouze při eventuálním uvažování o trestném činu „ohrožení pod vlivem návykové látky“ by se mohlo jednat i o trestný čin ohrožovací.

3.3.3. Subjekt trestného činu

V této oblasti je nejspornější především samotné určení odpovědnosti. V případě sportovních úrazů způsobených druhou osobou lze vycházet z předpokladu plné přičetnosti pachatele, který má být schopen rozpoznat nebezpečnost svého jednání především s ohledem na znalost sportovních pravidel a dále s ohledem na osobní zkušenost s daným sportem.

Dále se bude muset samozřejmě jednat o fyzickou osobu, která v době spáchání trestného činu dovršila patnáctý rok svého věku. Vzhledem k platné právní úpravě a okruhu trestných činů, pod které lze klasifikovat způsobení

³⁵ Např. 22. února 2001 došlo ke zranění hokejisty Tomáše Zelenky v utkání 1. hokejové ligy. Po zákroku, kdy ho protihráč srazil zezadu na mantinel, zůstal ochrnutý na dolní polovinu těla.

sportovního úrazu, nelze hovořit ani o požadavcích na speciálního a konkrétního pachatele.

Ve vztahu k účastenství lze vytvořit zajímavý modelový příklad, kdy může trenér nabádat svého hráče, aby úmyslně zranil hráče soupeře a vyřadil ho tím ze hry – tedy se i v případech sportovních úrazů mohou být naplněny znaky účastenství především ve formě návodu.

3.3.4. Subjektivní stránka trestného činu

V případě úmyslného zavinění – úmyslu přímého i nepřímého, lze tvrdit, že je s ním jednoznačně spojena trestněprávní odpovědnost, protože zde dochází k porušení sportovních pravidel a hlavně i trestněprávních norem.³⁶

Zároveň je však prokázání úmyslu v případě způsobení úrazu značně obtížné. Zde by právě při dokazování měla sehrát podpůrnou roli sportovní pravidla, podle kterých lze stanovit určitá hlediska pro posouzení deliktu s ohledem na základní atributy sportu:

- a) k deliktu došlo v přerušené hře,
- b) k deliktu došlo zákrokem pro daný sport zcela atypickým,³⁷
- c) k deliktu došlo zvlášť surovým způsobem bez přiměřené opatrnosti.

Oproti úmyslnému zavinění připadá větší část úrazů do oblasti nedbalostního zavinění. Také zde by měla mít podpůrnou roli pro dokazování sportovní pravidla:

- a) zákrok vedoucí ke zranění byl proveden s nepřiměřeným použitím síly a neopatrně,
- b) fakultativně může soud přihlédnout k zhodnocení deliktu příslušným rozhodčím (např. udělil fotbalistovi za zákrok červenou kartu, vyloučil hokejistu do konce utkání) nebo disciplinární komisí (zastavila hráči činnost).

Prokázání zavinění se jeví jako největší problém v případě sportovních úrazů a podle mého názoru je to i jedním z důvodů, proč orgány činné

³⁶ Srov. kap. 5.1.1. Případ Roy Keane na str. 43.

³⁷ Srov. kap. 5.2.2. Případ Bobby Clark na str. 46.

v trestním řízení řeší tuto problematiku velmi zřídka a některé i zcela evidentní případy zůstávají mimo jejich pozornost.

Klasickou obhajobou sportovce, který způsobí úraz druhé osobě, bude jeho tvrzení, že šlo o nezaviněný zákrok, který se nijak zvlášť nevy-mykal sportovním pravidlům.

Takovou tu obhajobu může ovšem zcela vyvrátit znalecký posudek z oboru biomechanika, na základě kterého lze z objektivně známých skutečností (např. postavení hráčů při střetu, následek) prokázat, zdali se jednalo o zaviněné jednání.³⁸

3.3.5. Okolnosti vylučující protiprávnost

Nově přijatý trestní zákoník zavedl mezi okolnosti vylučující protiprávnost dva nové instituty – svolení poškozeného a přípustné riziko. K nepřípustnosti institutu svolení poškozeného jsem se vyjádřil v kapitole 3.1.

Podle P. Kučery a M. Ptáčka³⁹ by měl především institut přípustného rizika zahrnout určitou exempci z trestního zákoníku v případě sportovních zranění.⁴⁰

„Teorie trestního práva, stejně jako důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku, počítá s tím, že na rizika související se sportem, zejména pokud jde o více rizikové sporty, bude aplikovatelná...zminěná okolnost vylučující protiprávnost, a to institut přípustného rizika.“⁴¹

Myslím, že aplikovatelnost tohoto institutu je značně omezená. Trestní zákoník v § 31 odst. 2 přímo uvádí, že *„nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jím byl dán k ní v souladu se zvláštními právními předpisy souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům právních předpisů, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům“*.

³⁸ Srov. kap. 5.2.5. Znalecký posudek z oboru biomechanika jako důkaz, str. 48.

³⁹ Kučera, P., Ptáček, M.: *Několik poznámek k trestní odpovědnosti ve sportu*, Trestní právo, 2009, č. 1, s. 3–6.

⁴⁰ Srov. Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku – § 31.

⁴¹ Kučera, P., Ptáček, M.: *Několik poznámek k trestní odpovědnosti ve sportu*, Trestní právo, 2009, č. 1, s. 4.

Hlavní podmínkou při aplikaci přípustného rizika by tedy podle mého názoru mělo být dodržení sportovního pravidla. Určitou relevantnost tohoto institutu vidím hlavně v případě bojových sportů.⁴²

3.3.6. Společenská škodlivost/Nebezpečnost činu pro společnost

Nový trestní zákoník nahradil materiálně-formální pojetí trestného činu formálním pojetím, tj. „nebezpečnost činu pro společnost“ přestala být obligatorním znakem trestného činu.

Zákoník ale v § 12 odst. 2 obsahuje tzv. materiální korektiv, proto považují za vhodné upozornit i na toto hledisko trestněprávních aspektů ve sportu. Ostatně ve vztahu ke sportu se k nebezpečnosti činu pro společnost za účinnosti starého zákona opakovaně vyslovil i Nejvyšší soud ČR.⁴³

Stejnou relevanci vidím i v případě tzv. procesního korektivu trestního bezpráví.⁴⁴ V tomto případě může státní zástupce zastavit trestní stíhání, event. věc odložit⁴⁵, jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl trestným činem dotčen, způsobu a provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zjevné, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

V případech uplatnění těchto korektivů vidím především apel na generální prevenci a ochrannou funkci trestního práva a vliv na právní vědomí společnosti pro oblast deliktních jednání při sportovní činnosti.

Osobně akcentuji fakt, že sportovní akce jsou povětšinou veřejně přístupné a dále že někteří sportovci jsou považováni za vzory pro svou sportovní výkonnost – tedy svým chováním mohou ovlivnit i své následovníky a obecně určovat směřování sportu.

⁴² Srov. kap. 5.4. Box, str. 53.

⁴³ Srov. kap. 4.2. Česká judikatura, str. 35 a násl.

⁴⁴ Srov. Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní, 1. vydání*. Leges: Praha 2010, s. 493.

⁴⁵ Srov. § 172 odst. 2 písm. c) a § 159a odst. 4 tr. řádu.

3.4. Sportovní úraz jako trestný čin

V případech trestných činů proti životu a zdraví nemůže být sporné, že určitá jednání vedoucí k způsobení sportovního úrazu lze subsumovat pod tyto trestné činy.⁴⁶

Za velmi diskutabilní, ale pro mě v určitých ohledech přijatelnou, považuji možnost subsumovat tato jednání i pod trestné činy „Ohrožení pod vlivem návykové látky“ podle § 274 TZ a „Výtržnictví“ podle § 358 TZ.

a) Ohrožení pod vlivem návykové látky

Možnost klasifikovat určitá jednání při sportovní činnosti pod tento trestný čin spatřuji zejména v rekreačním lyžování. Je nepochybné, že řada účastníků spojuje sportování na svazích i s konzumací, resp. aplikací návykových látek, někdy i značnou. Tyto osoby pak představují kvůli omezení svých rozpoznávacích schopností značné ohrožení pro zdraví a život ostatních účastníků.

b) Výtržnictví

K možnosti posuzování jednání přímých aktérů sportovního dění jako výtržnictví jsem spíše skeptický. Tento trestný čin má své využití především pro posuzování chování sportovních fanoušků na stadiónech, tj. pro jednání, která se sportem souvisí nepřímo.

Zajímavý právní názor ovšem zaujala místopředsedkyně Okresního soudu v Liberci Taťjana Bernátková. Pro možnost trestního stíhání a odsouzení za trestný čin výtržnictví pro přímého účastníka sportovní činnosti se vyslovila ve vztahu k hokejové rvačce po události z března 2011.⁴⁷

V utkání Liberce se Slavií slávistický Jiří Doležal cíleně atakoval nejlepšího hráče Liberce Petra Nedvěda, který měl po jeho zákroku zraněné koleno a musel odstoupit ze hry. Na toto Doležalovo jednání

⁴⁶ Srov. kap. 4. Judikatura a kap. 5. Konkrétní případy sportovních úrazů, str. 30 a násl., resp. 42 a násl.

⁴⁷ Informace převzaty z článku „Soudkyně by změnila hokej. Bitky jsou prý trestné činy.“, publikováno na www.aktualne.cz dne 10. března 2011.

reagoval Nedvěďův spoluhráč Andrej Podkonický tak, že shodil rukavice a Doležala pěstmi zbil.

Právě v jednání Podkonického vidí soudkyně Bernátková trestný čin výtržnictví. *„Při napadení protihráče pěstmi před zaplněným hledištěm se hokejista dopouští hrubé neslušnosti veřejně a na místě veřejnosti přístupném. Skutková podstata trestného činu výtržnictví je tedy naplněná hned dvakrát. Pokud bych podobný případ projednávala, útočníka bych s nejvyšší pravděpodobností potrestala.“*

Úvaha nad klasifikováním tohoto jednání jako trestného činu výtržnictví je jistě důvodná a mohla by být i v budoucnu uplatněna. Stejně tak lze eventuelně uvažovat pro případ, že se do potyčky zapojí více než dva hráči, i o trestném činu rvačky podle § 158 TZ.

Vzhledem k okolnostem tohoto případu bych ale spíše než nad trestným činem výtržnictví uvažoval o trestném činu ublížení na zdraví podle § 146 TZ, když se sám Podkonický po utkání chlubil novinářům, že jeho jednání bylo motivováno pomstou za zákrok na Nedvěďa.

Paradoxní ovšem je, že se nikdo nezabýval právě úmyslným zákrokem na Nedvěďa, který se vymykal i hokejovým pravidlům. Je nepsanou herní taktikou, že se tým soupeře někdy dopouští jednání, které mají za cíl zranit a vyřadit ze hry nejlepší hráče soupeře – a právě tato úmyslná jednání by měla být především postihována trestním právem.

S ohledem na výše uvedené jsem došel k závěru, že o vyloučení trestněprávní odpovědnosti sportovce za sportovní zranění lze uvažovat pouze při absenci některého z obligatorních znaků trestného činu (např. zavinění). Nelze zde aplikovat žádný teoretický náhled, který by mohl komplexně zahrnout veškeré okolnosti vedoucí ke sportovním úrazům.

Absence některého ze znaků by ovšem neměla automaticky znamenat nemožnost poškozeného domáhat se satisfakce v civilním řízení o náhradu škody. Případy, kdy civilní soud rozhoduje o náhradě škody pro sportovce zraněného jinou osobou, jsou mnohem čtenější než trestní řízení.

4. JUDIKATURA

Přehledem vybraných judikátů zahraničních a českých soudů chci demonstrovat jednotlivé přístupy k trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy napříč Evropou i zbytkem světa.

4.1. Zahraniční judikatura⁴⁸

Rakouský Nejvyšší soud se k otázce trestní odpovědnosti sportovců vyjádřil již ve svém rozhodnutí ze dne 23. 10. 1933, kde své právní názory prezentoval takto: *Zákon prohlašuje v § 335 tr. zák. za trestná ta jednání a zanedbání, skrze která může být zvětšeno stávající nebezpečí. Předpokládá, že existují jednání, která jsou sama o sobě nebezpečná, ale nikoli zakázaná, nýbrž povolena v zájmu obecného blaha. K tomu patří také sportování. Ale i zde platí zákaz zvětšovat riziko, opodstatněné samým provozováním sportu. K omezování rozměru těchto - v samé podstatě sportu spočívajících - rizik jsou určena sportovní pravidla. Ona jsou mírou pro obezřetnost, se kterou je nutno k provozování sportu přistupovat. Pokud se (on) drží pravidel, nedá se říci, že pochybil vzhledem k nařízené opatrnosti. Má se však zodpovídat z ohrožujícího jednání, které není kryto sportovními pravidly, pokud tím vydává právní zájmy chráněné v § 335 trestního zákona většímu nebezpečí, než které je opodstatněno samým provozováním sportu a pokud míra nařízené opatrnosti není dodržena.*

Rozhodnutí polského Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 1938: *Jestliže bereme zřetel na to, že sportovní hry jsou jevem téměř každodenním, který se těší u společnosti velké oblibě a je podporován zákonodárny a vládními činiteli, a jestliže uvážíme, že způsob, jak jsou tyto hry vedeny, je normován podrobně promyšlenými a vypracovanými pravidly, jež pamatují jak na sportovní cíl oněch her, tak na bezpečnost osob, které se jich účastní, je nutno mít za to, že účastník, který se řídí platnými pravidly hry, neporušuje*

⁴⁸ Překlad znění rozhodnutí soudů převzat z Králík, M.: *Právní odpovědnost za sportovní úrazy*, publikováno na www.ihned.cz dne 15. 2. 2007 a Čorba, J. a kol.: *Otázky sportovního práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s.45-47.

zásady, vyplývající z podstaty hry, a řídí se ve svém úsilí výhradně sportovním cílem, jedná právně.

V obou případech předválečné soudní senáty akcentují význam sportovních pravidel jako velmi důležitého faktoru pro předcházení sportovním zraněním. A právě exces v podobě porušení sportovních pravidel chápou jako moment, kdy lze v případě takového jednání zvažovat aplikaci trestního práva. Jednoznačně tak stvrzují značnou relevanci sportovních pravidel pro právní závěry.

V poválečné německé judikatuře je taktéž zohledněna preventivní funkce sportovních pravidel, ale výrazně se zde prosazují i zformulované teorie pro oblast právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy – především teorie přípustného sportovního rizika a teorie dodržení sportovního pravidla.

Je nutno zdůraznit, že následující judikáty jsou výsledkem občanskoprávních sporů o náhradu škody, ovšem právní věty v nich uvedené lze analogicky použít i pro trestněprávní závěry.

Z rozsudku německého BGH (Bundesgerichtshof) ze dne 5. 11. 1974: *Ten, kdo se účastní fotbalu, zásadně počítá se zraněními, kterým se ani při hře v souladu s pravidly nelze vyhnout. Proto předpokladem nároku na náhradu škody vůči protihráči (spoluhráči) je důkaz toho, že tento se nechoval podle pravidel.*

Podobně se pokusil zobecnit přístup k odpovědnosti za sportovní úrazy soud v Kolíně nad Rýnem v rozsudku ze dne 28. 6. 1984: *Ne každé porušení pravidla hry sloužící k ochraně hráče odůvodňuje výtku nedbalosti; záleží pak na tom, zda chování narušitele leží za hranicí mezi tvrdostí, kterou hra vyžaduje, a nefér jednáním. Zásada, podle níž je v souladu se zásadou dobré víry vyloučen požadavek náhrady škody proti fotbalovému spoluhráči, který způsobil fyzické zranění, neplatí jen při hře narušitele odpovídající pravidlům, ale také při jen bagatelních porušení pravidel, která jsou při dění při zápase pro hru typickým právě tak nevyhnutelná, jestliže určení, že by k podobnému poškození s následkem škody stejně tak mohlo dojít u toho, kdo zranění způsobil, je ještě opodstatněné.*

Z novější judikatury k problematice odpovědnosti za sportovní úrazy vyjádřil soud v Düsseldorfu v rozsudku ze dne 2. 4. 2004: *pokud se vyskytne při fotbalovém utkání zaviněné porušení vyžadované opatrnosti, má se posuzovat podle konkrétní situace typické pro hru při zohlednění specifík kopané jako sportu, při kterém proti sobě stojí soupeřící strany.*

Právní závěry německých soudů považuji za velmi diskutabilní a příliš se s nimi neztotožňuji. Ke snaze postihnout všeobecným způsobem přístup k trestněprávní, event. občanskoprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy jsem skeptický.

Především soudy nejsou garantem pro posouzení, zda byla dodržena sportovní pravidla. Tím jsou pro jednotlivé sportovní disciplíny delegováni rozhodčí, případně disciplinární orgány. Soudy mají posuzovat, zda se konkrétní jednání událo v souladu nebo v rozporu s příslušnými právními normami.

Jednoduchou (i v praxi obvyklou) modelovou situací lze konstruovat situaci, kdy při fotbalovém utkání atakuje hráč A hráče B a způsobí mu tříštivou zlomeninu nohy s dobou léčení šesti měsíců. Rozhodčí podle svého mínění ovšem tento zákrok vůbec nevyhodnotí jako porušení sportovních pravidel. Formálně hráč A jednal podle příslušných pravidel a podle německé judikatury tedy není za způsobený úraz právně odpovědný.

Zde je zcela absurdně narušen vztah právních norem a sportovních pravidel, kdy sportovní pravidla přímo rozhodnou nepřipustnosti právní odpovědnosti. Podle mého názoru funkce sportovních pravidel má být právě v jejich relevantnosti pro právní závěry a nemůže být jejich účelem, aby byla v právu přímo aplikována.

Tento modelový případ bych vyhodnotil tak, že výrok rozhodčího je zde pro právní posouzení zcela irelevantní. Naopak je třeba důsledně zjistit veškeré okolnosti jednání, jehož následkem je vážná újma na zdraví. Sportovní pravidla se posléze mohou využít při zjišťování skutkových okolností.

Dále považuji za nutné polemizovat s termínem „*situace typické pro hru*“. Toto je přímo mediální klišé, zcela nevhodné pro právní závěry. Nelze všeobecně přijímat teze, že zranění (i vážná) při sportu jsou typická až přímo nevyhnutelná. Sportovní pravidla mají jednoznačně především preventivní

charakter s důrazem na ochranu zdraví jeho účastníků. Je tedy nutné důsledně zkoumat, jakým způsobem ke zranění došlo a z tohoto učinit právní závěr a nikoliv dělat právní závěry na základě teze, že ke sportu zkrátka občas dochází ke zraněním.

Také v případě britské soudní praxe se v oblasti odpovědnosti za sportovní úrazy ve značné míře projevuje vliv teorie přípustného sportovního rizika.⁴⁹ Ovšem u případů zřejmých excesů je v posledních letech tendence tyto případy důsledně prověřovat a posuzovat je individuálně.

V březnu roku 2010 byl ve Velké Británii vůbec poprvé odsouzen fotbalista, který zranil protihráče v průběhu zápasu.⁵⁰ Mark Chapman z týmu Long Lawford byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců za to, že svému protihráči v zápase v říjnu 2009 velmi „nešetrným“ zákrokem zlomil nohu. Soudce označil jeho zákrok za „bezohledné násilí“.

V utkání oblastní soutěže Chapman fauloval Terryho Johnsona, když ho atakoval tzv. skluzem zezadu a zlomil mu přitom nadvakrát nohu.

„Byl to úmyslný bezcitný zákrok,“ svědčil rozhodčí Stuart Ayres. Dvacetiletému Chapmanovi u soudu mj. přitížil fakt, že v minulosti byl za své nesportovní chování na trávníku potrestán několika disciplinárními tresty.

Poškozený Johnson absolvoval několik operací a zřejmě do konce života bude mít v noze kovovou opěru. U soudu bylo také zdůrazněno, že poškozený kvůli zranění musel opustit svou profesi, což dostalo jeho rodinu do těžké finanční situace.

Soud konstatoval, že šlo jasně o úmyslný, předem promyšlený likvidační zákrok. *„Nebyla tam sebemenší šance ani snaha získat míč,“* konstatoval soudce Robert Orme.

V Británii jde o důležitý precedent. V minulosti byli hráči odsouzeni za faul na protihráče na hřišti maximálně k pokutě. Do vězení byli odsouzeni v několika případech za násilný útok. Například v roce 2007 byl James Cotterill odsouzen na čtyři měsíce za to, že v průběhu zápasu udeřil pěstí protihráče.

V tomto případě musím především upozornit o fakt, že soud mj. vzal v úvahu i dřívější prohřešky odsouzeného, které řešila disciplinární komise

⁴⁹ Srov. Čorba, J. a kol.: *Otázky sportovního práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s.50–53.

⁵⁰ Informace převzaty z článku „Průlomový verdikt: V Anglii jde fotbalista na půl roku do vězení za zákeřný faul“, publikováno na ihned.cz dne 5.3. 2010.

fotbalového svazu a značný význam při dokazování měla i svědecká výpověď rozhodčího, garanta fotbalových pravidel na hřišti.

Srovnatelný přístup s Velkou Británií funguje také v USA. Velký přínos pro oblast trestní odpovědnosti sportovce za způsobení zranění má tzv. „The Marty McSorley Case“.⁵¹

Hokejista týmu Boston Bruins Marty McSorley v utkání NHL 21. února 2000 během hry zaútočil na protihráče Donalda Brasheara způsobem zcela mimo hokejové i právní regule. V situaci, kdy kolem něj Brashear projížděl, ho doslova basebalovým úderem zasáhl svoji hokejkou do oblasti hlavy.⁵²

V interview po utkání McSorley řekl: „Ano, chtěl jsem ho seknout.“ Na otázku reportéra zdali ho chtěl i zranit odpověděl, že ne.

Vedení NHL reagovalo na tento exces přísným trestem – pokutou 72.000 dolarů a zákazem startu ve 23 soutěžních utkání, což je dodnes vůbec nejdelší zákaz v historii NHL.

McSorleyho jednáním se ale také zabýval i trestní soud. Žalobce uvedl, že McSorleyho čin „je přesně tím důvodem, proč má mít trestní právo místo i na hokejovém kluzišti“. Po důkladném dokazování, ve kterém byla zvážena také psaná i nepsaná hokejová pravidla, byl McSorley uznán vinným za trestný čin „assault with a weapon“⁵³. Od trestu soud upustil pod podmínkou, že se McSorley nedopustí podobného jednání v průběhu následujících 18 měsíců. Navíc ještě soud zakázal McSorleymu nastoupit ve veškerých sportovních utkáních (nejen hokejových), kde bude účasten Donald Brashear.

McSorley rozsudek velmi zkritizoval s tvrzením, že „soud neuznal pravou podstatu profesionálního hokeje“.

Tento významný zásah soudu do oblasti hokeje měl za následek, že samotné vedení NHL začalo mnohem více apelovat na bezpečnost hráčů a podobné excesy začalo velmi tvrdě postihovat.⁵⁴

⁵¹ Srov. Hartley, H.: *Sport, Physical Recreation and the Law*, London: Routledge, 2009, s. 112–113.

⁵² Videonahrávka dostupná na <http://www.youtube.com/watch?v=9Yvt0B4RXWc>.

⁵³ „násilný útok se zbraní“

⁵⁴ Srov. kap. 5.2. Hokej, str. 44.

4.2. Česká judikatura

Obecně řeší trestní senáty v České republice otázku trestných činů způsobených při sportu velice sporadicky. I to svědčí, že společnost chápe jako hlavní rozhodovací orgány ohledně provinění sportovců příslušné disciplinární komise jednotlivých sportovních svazů a ve sportovních zákrocích nespaturuje možnost trestného činu.

Na přístupu českých soudů velice oceňuji, že se ve svých rozhodnutích neorientují žádným způsobem na zformulované teorie pro oblast trestněprávní odpovědnosti sportovců a naopak posuzují každý případ zcela individuálně a řádně zjišťují veškeré objektivní skutečnosti i s použitím příslušných sportovních pravidel.

Usnesení 3 Tdo 1355/2006

Nejvyšší soud ČR se v roce 2007 zabýval problematikou způsobení sportovního úrazu při fotbale protihráči a ve svém usnesení, kterým dovolání odmítl, definoval určité sporné body trestněprávních aspektů ve sportu, především relevanci sportovních pravidel pro rozhodování soudu:

...obviněný J.B., který byl krajským soudem uznán vinným za trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák. Podle § 24 bylo upuštěno od potrestání. Obviněný při mistrovském zápasu ve fotbale jako hráč při souboji o míč zezadu či z boku zasáhl s použitím nepřiměřené síly nohu a podrazil hráče M. Š. Způsobil mu tříštivou zlomeninu lýtkové kosti a přetržení deltového vazy u vnitřního kotníku levé nohy, kdy toto zranění si vyžádalo hospitalizaci na Chirurgické klinice FN.

V odůvodnění dovolání obviněný především napadá nesprávné právní závěry soudu předchozí instance, zejména ohledně otázky subjektivní stránky trestného činu.

Nesouhlasí s tím, že se vrhnul poškozenému pod nohy, použil nepřiměřenou sílu, v důsledku čehož bylo jeho jednání posouzeno tak, že naplnilo

nedbalostní jednání ve smyslu ustanovení § 5 písm. a) tr. zák. Dovolatel byl přesvědčen, že podobné zákroky jsou v kopané velice četné.

...Dovolatel tvrdí, že pokud se jednalo o porušení pravidel kopané (což ostatně nepopírá), pak se nejednalo o takové porušení pravidel, které by nějakým mimořádným způsobem svým provedením nějak mimořádně vybočovalo z rámce běžných fotbalových zákroků v průběhu hry.

Dovolatel měl také za to, že nebyla splněna materiální podmínka nebezpečnosti činu pro společnost, která ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 tr. zák. musí být splněna, aby se vůbec mohlo jednat o trestný čin. Nevylučuje úvahu o tom, že v rámci kolektivních sportů lze v jistém významu hovořit o určitém svolení poškozených, coby okolnosti vylučující protiprávnost, pochopitelně ovšem pouze k jednáním, která nejsou vedena úmyslem atd.

Tvrdil, že orgány činné v trestním řízení včetně soudů by měly velice citlivě rozlišovat jednání vedená např. úmyslem, úmyslná jednání vedená zezadu, jednání učiněná po přerušení hry a na druhou stranu odlišovat jednání, která sice mohou být v rámci pravidel kopané či jiného sportu posuzována jako pravidla porušující, avšak spáchaná při hře o míč, neúmyslná atd.

*Státní zástupce ve vyjádření k dovolání konstatoval, že fotbal jako každá jiná hra má svoje pravidla a tato je třeba dodržovat. V rámci těchto pravidel pak lze hovořit i o určitém konkludentně vyjádřeném svolení hráčů s případným zraněním utrpěným při hře. **Odlišná situace však nastává při porušení pravidel hry, přičemž již méně významné je, zda jde o porušení ojedinele se vyskytující, či o porušení pravidel, kterého se hráči dopouštějí často.***

...K uplatněným námitkám dovolatele NS uvedl, že účelem pravidel sportovních her je nejen stanovit soupeřícím stranám rovné podmínky, ale současně i chránit zdraví hráčů před zákroky, které zpravidla či alespoň občas vedou k jejich zranění a že na dodržení herních pravidel je společenský zájem. Z tohoto pohledu je pak zapotřebí přísně individuálně posuzovat vzniklá zranění hráčů nejen v jednotlivých druzích sportu, ale i míru porušení daných pravidel, upravujících to či ono sportovní odvětví. Teprve na základě takového posouzení lze dospět k závěru, zda vzniklé zranění protihráče lze posuzovat ještě v rámci sportovních pravidel, či zda již připadá v úvahu aplikace trestního práva ...

...Pravidla fotbalu dávají pravomoc k udělování trestů; podle povahy přestupku proti pravidlům rozhodčí uděluje tresty herní a tresty osobní. Ve výkladové části k pravidlu XII jsou pak konkrétně popsána jednotlivá porušení pravidel. Pokud jde o pojem podražení a pokus o podražení soupeře, rozumí se jím zákrok, při němž hráč způsobí pád soupeře nastavením nohy, zahákování nohy zezadu nebo ze strany skluzem. Za pokus o podražení se považuje každý úmyslný přestupek hráče, při němž sice nedošlo k podražení, ale jen proto, že soupeř se stačil zákroku vyhnout.

Fotbalová pravidla však nikde neupravují a podle názoru NS také nemohou upravovat situaci, kdy v důsledku jejich porušení byla někomu z hráčů způsobena újma na zdraví. NS pro tyto případy zastává zásadu subsidiarity trestního práva (vedle subsidiarity práva občanského z hlediska případného řešení škody způsobené zraněním) a je toho názoru, že normy trestního práva je namístež uplatnit tam, kde posuzované jednání je zaviněným excesem z příslušných ustanovení sportovních pravidel v tom smyslu, že jde o jednání, které není těmito pravidly dovoleno a není těmito pravidly – pokud jde o způsobený následek na zdraví – sankcionováno. Nejvyšší soud tedy není zastáncem názoru dovolatele, že cokoli se odehrává v rámci sportu, je nutno posuzovat toliko na základě příslušných sportovních pravidel a že ingerence práva i ve formě vyvození trestní odpovědnosti sportovců je vyloučena. Nelze rovněž omezovat trestní odpovědnost jen na úmyslné jednání, ale trestní sankce přichází v úvahu i v závažnějších případech zavinění z nedbalosti.

Tento případ nakonec skočil až u Ústavního soudu ČR⁵⁵, který ústavní stížnost odmítl. Ze znění odůvodnění vybírám zásadní pasáže, především pak konstatování soudu k námitce odsouzeného ohledně institutu svolení poškozeného:

...Posouzení, zda určité jednání je z pohledu subjektivní stránky trestného činu vědomou nedbalostí ve smyslu § 5 písm. a) tr. zák. a obdobných otázek je plně na obecných soudech...Stěžovatel v ústavní stížnosti obzvláště akcentuje problematiku porušení pravidel kopané. Ústavní soud se však necítí být povolán vyslovovat se blíže ani k tomu, jaký význam má pro vznik

⁵⁵ Srov. I.ÚS 1939/07.

trestněprávní odpovědnosti to, zda byla či nebyla porušena sportovní pravidla hry, při které k danému činu došlo...Není na Ústavním soudu, aby stanovil, že sportovní riziko představuje okolnost vylučující protiprávnost, či zvolil jinou z řady ve světě existujících teorií právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy.

...Ke stěžovatelovu poukazu na svolení účastníků sportovních utkání lze z pohledu ústavního přezkumu pouze uvést, že jedinec nemůže sám rozhodovat o zájmech, které se týkají nejen jeho, ale i společnosti jako celku, což je nutno aplikovat typicky právě v případě ochrany zdraví a života, na které má společnost zvláštní zájem a může takovéto hodnoty hájit i proti vůli jejich nositelů.

Usnesení 5 Tdo 997/2002

V tomto rozhodnutí NS soud dovolání odsouzeného odmítl s poukazem na to, že napadené rozhodnutí *nespočívá na nesprávném právním posouzení skutku ani na jiném nesprávném hmotně právním posouzení*. Jedná se o případ, kdy hokejista při utkání nižší soutěže udeřil ležícího protihráče špičkou hole do obličeje, aniž v té době manipuloval s pukem – obecně se zde jednalo o zákrok pro daný sport zcela atypický. Protihráči způsobil *zhmoždění horního rtu, odlomení korunek zubů 1 + 1 pod úrovní gingívy a zhmoždění zubů 2 + 2 s dobou léčení nejméně 14 dní* a byl odsouzen za úmyslné ublížení na zdraví podle ustanovení § 221 odst. 1 tr. zák.

Pro tematiku této práce vybírám z usnesení tyto pasáže:

...Dovolatel vytýká soudům obou stupňů nesprávné hodnocení provedených důkazů, a to zejména v otázce subjektivní stránky trestného činu ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák. Obviněný namítá, že předmětný skutek spáchal v nevědomé nedbalosti a argumentuje tím, že hokej je rychlá a kontaktní hra, při které dochází ke zranění protihráčů, aniž by si hráč měl možnost uvědomit, že v dané situaci může svého protihráče zranit.

...Nejvyšší soud v řízení o dovolání je zásadně vázán konečným skutkovým zjištěním, které ve věci učinily soudy prvního a druhého stupně a v návaznosti na takto zjištěný skutkový stav věci zvažuje hmotně právní posouzení. Nejvyšší soud nemůže změnit na základě případného doplnění dokazování nebo jiného

hodnocení důkazů provedených v předcházejícím řízení skutková zjištění soudu prvního a druhého stupně.

...Závěr o tom, zda tu je zavinění ve smyslu trestního zákona a v jaké formě, je závěrem právním. Tento právní závěr o subjektivních znacích trestného činu se však musí zakládat na skutkových zjištěních soudu prvního, příp. druhého stupně, vyplývajících z provedeného dokazování.

...Soud prvního stupně vycházel při zjišťování okolností, které mají význam pro závěr o zavinění, ze všech konkrétních okolností, za kterých byl trestný čin spáchán, i ze všech důkazů významných z tohoto hlediska. O tom svědčí odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 27.2. 2002, sp. zn. 5 T 499/2001, v němž okresní soud uvedl, že srozumění obviněného s tím, že svým jednáním může ohrozit či porušit zdraví poškozeného, dovozuje zejména ze vzájemného postavení obviněného a poškozeného v okamžiku útoku, kdy poškozený ležel na zemi, obviněný k němu přijížděl a hokejkou ho dloubl v době, v níž puk byl v rohu kluziště mimo dosah poškozeného, a obviněného nikdo neatakoval. Podle okresního soudu si obviněný musel být vědom toho, že má v ruce natolik důrazný prostředek, že způsobem, kterým jednal, může ohrozit zdraví poškozeného. K tomuto závěru dospěl soud i s přihlédnutím k povaze ledního hokeje jako výrazně kontaktního sportu, přičemž zranění bylo způsobeno po překročení hranice rizika ze hry, které každý hráč při hokeji podstupuje. Soud prvního stupně na základě těchto skutečností dovedl, že se obviněný dopustil trestného činu v nepřímém úmyslu podle § 4 písm. b) tr. zák. a odvolací soud toto zjištění soudu prvního stupně o formě zavinění shledal správným.

Usnesení 8 Tdo 68/2010⁵⁶

V uvedeném usnesení se NS především vyjádřil k relevanci „Pravidel FIS pro chování lyžařů a snowboardistů na lyžařských tratích“⁵⁷ a jejich evidentní potřebnosti jako neprávního regulačního prostředku. Z porušení těchto pravidel pak může v souladu se zákonnými požadavky dovozena i trestněprávní odpovědnost.

⁵⁶ K okolnostem případu viz kap. 5.3.2. Úraz při rekreačním lyžování, str. 51.

⁵⁷ Viz příloha č. 1, str. 64.

...Obviněný poté vyslovil zásadní nesouhlas s tím, jakým způsobem odvolací soud aplikoval do trestního řízení civilněprávní předpis a obecná pravidla z odvětví lyžařského sportu. Je přesvědčen, že neporušil žádnou konkrétní povinnost stanovenou právní normou, a pokud odvolací soud aplikoval na jeho zavinění § 415 obč. zák., učinil tak plošně, bez aplikace na konkrétní případ a řádného vyhodnocení. Z hlediska zavinění mu totiž přičetl porušení povinnosti občana stanovené § 415 obč. zák., tedy nedodržení generální prevence, která je stanovena jinou než trestněprávní normou, konkrétně občanským zákoníkem.

...Dovolatel dále namítal, že pokud odvolací soud dovodil, že se dopustil porušení § 415 obč. zák., když nedodržel konkrétní ustanovení pravidel FIS pro chování na sjezdových tratích, tak je zřejmé, že tato pravidla, jelikož nejsou závazná, mají pouze doporučující charakter a nelze je přímo přenést jako použití konkrétní povinnosti do trestního práva.

*...Státní zástupce poté zdůraznil, že není nutné opakovat argumentaci soudu druhého stupně uvedenou v odůvodnění napadaného rozsudku, s níž je možno bezesbytku souhlasit. **Ani jeho hodnocení významu Pravidel FIS (tzv. desatera) pro chování lyžařů na sjezdových tratích nelze mít za nekonformní s obecným pojmáním odpovědnosti za škodu, přesněji řečeno jejímu předcházení, jak je zakotvena v ustanovení § 415 obč. zák. Význam těchto pravidel, jako jediného regulačního prostředku u tohoto do jisté míry riskantního rekreačního sportu, nelze bagatelizovat způsobem, jímž činí dovolatel, zejména proto, že jiná pravidla stanovena nejsou a jejich potřeba je evidentní. Ani sportovní pravidla rozmanitých sportů, jejichž součástí zpravidla bývá i povinnost sportovců předcházet újmám na zdraví, nejsou obecnou, ba ani speciální právní normou, a přece je za jejich porušení možno provinilého sportovce sankcionovat, ať již postihem podle těchto pravidel, nebo v trestním řízení v případě, že jednání viníka a jeho následek naplňují znaky některého z trestných činů.***

...jednání obviněného nebylo právně posouzeno jako porušení důležité povinnosti uložené mu podle zákona, tedy i podle odst. 2 § 224 tr. zák., nýbrž jen v základní skutkové podstatě trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák. V takovém případě bylo na místě aplikovat obecná ustanovení o povinnostech občana v rámci tzv. generální prevence. Podle ustanovení §

415 obč. zák. totiž platí, že každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí. Jde o závaznou právní povinnost každého dodržovat nejen povinnosti uložené právními předpisy a povinnosti převzaté smluvně, ale – i bez konkrétně stanoveného pravidla chování – počínat si natolik obezřetně, aby jednáním či opomenutím nevznikla škoda jiným ani jemu samému.

...Nejvyšší soud se identifikoval i s názorem formulovaným státním zástupcem v jeho vyjádření k podanému dovolání, že význam pravidel vydaných Mezinárodní lyžařskou federací (FIS) jako jediného regulačního prostředku u tohoto do jisté míry riskantního rekreačního sportu nelze bagatelizovat způsobem, jímž činí dovolatel, zejména proto, že jiná pravidla stanovená nejsou a jejich potřeba je evidentní. Zpochybňoval-li obviněný v tomto směru závěry odvolacího soudu o tom, že porušil tato pravidla v bodech č. 1 až č. 4, Nejvyšší soud dodává, že pokud by si počínal tak, jak mu ukládalo pravidlo č. 1 (aby se choval tak, aby neohrozil nebo nepoškodil někoho jiného), ke střetu s poškozenou a jejímu následnému zranění by nedošlo. Soudy obou stupňů totiž zjistily, že (obviněný) přijížděl po lyžařském svahu shora, otce poškozené, která se pohybovala před ním, předjížděl (resp. podjížděl) zleva. Proto měl zvolit jízdní stopu tak, aby oba tyto lyžaře jedoucí před ním neohrožoval (pravidlo č. 3), neboť jen tak by splnil povinnost poskytnout jim dostatek prostoru pro všechny jejich pohyby (pravidlo č. 4). Vzhledem k tomu, že se jednalo o noční lyžování, bylo rovněž povinností obviněného jet s přiměřeným odstupem a s ohledem na vzdálenost, na kterou vidí (pravidlo č. 2).

Z uvedených pravidel lze tak v obecné rovině dovodit, že lyžař musí přizpůsobit rychlost a způsob jízdy svým schopnostem a zkušenostem, terénním, sněhovým a klimatickým podmínkám, výhledovým poměrům, hustotě provozu, tedy celkové situaci na (sjezdové, příp. i běžecké) trati, aby měl možnost včas a v dostatečné vzdálenosti reagovat třeba i na nenadálou překážku, což současně znamená, že nesmí vjíždět do míst, kam nevidí. Pokud tato pravidla nedodrží, pak nelze mít za to, že se choval v souladu s požadavky zakotvenými v ustanovení § 415 obč. zák. v rámci tzv. obecné prevenční povinnosti.

5. KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY SPORTOVNÍCH ÚRAZŮ

Následující kapitola představuje výčet kontroverzních sportovních úrazů s ohledem na trestněprávní úpravu.

Sportovní úrazy jsou skutečností se sportem neodmyslitelně spjatou a vážná zranění či dokonce smrt na sportovišti nebyly nikdy v historii výjimkou. Např. v roce 1899 utrpěl fotbalista týmu Staveley William Cropper po střetu s protihráčem vážné poranění břicha. Dan Doyle z týmu Grimsby Town mu svým zákrokem protrhl střeva a Cropper den po utkání zemřel v nemocnici.⁵⁸

5.1. Fotbal

Fotbal je nejrozšířenějším sportem na světě. Vážná zranění fotbalistů po zákroku protihráče jsou zde poměrně častým jevem a je na citlivém posouzení, zda lze posuzovat konkrétní zákrok ještě v rámci fotbalových pravidel či je možno takový zákrok klasifikovat jako trestný čin ublížení na zdraví formou úmyslu, resp. z nedbalosti.

Jedním z posledních mediálně známých vážných zranění fotbalisty je případ z 23. února 2008. V zápase londýnského Arsenalu na hřišti Birminghamu atakoval fotbalista Martin Taylor na polovině hřiště hráče Arsenalu Eduarda – při zákroku zasáhl stojnou nohu Eduarda, který posléze utrpěl otevřenou zlomeninu nohy.

Po tomto incidentu, který komentátoři televizní stanice SKY označili za „drastický“, byl Taylor nařčen, že zákrok způsobil úmyslně. Taylor jakýkoliv úmysl zranit protihráče rezolutně popřel a Eduardovi se za svůj zákrok veřejně omluvil. Zastání našel i u jiných fotbalistů, podle kterých bohužel „*k takovýmto nešťastným zákrokům občas dochází*“ – toto je ideální ukázka chabého právního vědomí sportovců.

Eduardo po zákroku absentoval ve fotbalových utkáních 9 měsíců a podle lékařů jen díky včasné operaci zraněné nohy nemuselo dojít k její amputaci. Samotný Taylor za svůj čin stanul pouze před disciplinární komisí.

⁵⁸ Blíže viz článek „William Copper“ publikovaný na www.wikipedia.org.

Podobně vážné zranění způsobil v české fotbalové lize hráč Žižkova Jan Zakopal brněnskému Milanu Pacandovi na jaře roku 1999. Při zákroku došlo k přetržení křížového vazů v koleně Pacandy, který se po několika operacích vrátil na hřiště až v říjnu 2001.

5.1.1. Případ Roy Keane⁵⁹

Irský fotbalista Roy Keane byl ve druhé polovině 90. let jedním z nejlepších fotbalistů světa a kapitánem anglického klubu Manchesteru United. V dubnu roku 2001 v zápase proti Manchesteru City atakoval brutálním způsobem norského obránce Alfa Inge Haalanda. Bez jakékoliv snahy zasáhnout balon prošlápl přímo bojovým kopem Haalandovo pravé koleno a záhy ho navíc podle televizních záběrů nevybíravě urážel. Za zákrok viděl od rozhodčího okamžitě červenou kartu.

Keane se za tento zákrok zcela mimo meze fotbalových pravidel zodpovídal pouze před disciplinární komisí. Po šestnácti měsících od utkání ovšem bylo kvůli zásadním zjištěním znovu přistoupeno k šetření této kauzy.

Keane ve své knižní autobiografii přímo naturalisticky popisoval, že jeho zákrok na Haalanda nebyl náhodný. Šlo o pomstu za čtyři roky starý střet týchž hráčů, při němž si naopak Keane poranil koleno. A tehdy ho Haaland počastoval urážkami.

„Počkal jsem si na něj. Čekal jsem dlouho a pěkně jsem ho tam sejmul. Myslím, že tam byl i balon. Tak a máš to, říkal jsem si.“⁶⁰

Disciplinární komise Anglické fotbalové asociace na základě těchto nových zjištění případ znovu otevřela a Keane byl potrestán zákazem startu v pěti utkáních a pokutou 150.000 liber.

Haaland se po brutálním faulu již nikdy na hřiště nevrátil. Paradoxně ale musel ukončit kariéru kvůli problémům s levým kolenem, přestože mu Keane zranil pravé koleno.

V zákroku Roye Keana lze z hlediska českého trestního práva jednoznačně spatřovat všechny znaky trestného činu těžkého ublížení na

⁵⁹ Videonahrávka dostupná na http://www.youtube.com/watch?v=p_st29mlQwU.

⁶⁰ Převzato z Radotinský, T.: *Žádná benefice, jen bolest*, Hatrick, roč. 5, č. 11, s. 83.

zdraví podle ustanovení § 145 odst. 1 TZ. Je zcela nepochopitelné, že anglické soudy se tímto případem vůbec nezabývaly.

Keane se v tomto případě při své pomstě přímo zaštitil faktem, že většina brutálních fotbalových zákroků není řešena před soudem, ale pouze před disciplinární komisí. Vůbec přitom nekalkuloval s tím, že se mohl dopustit trestného činu.

5.1.2. Případ Petr Lukáš

Velmi zajímavá kauza se odehrála v září 2008 v českém fotbale. Hráč Teplic Petr Lukáš při srpnovém utkání s Příbramí zasáhl loktem do obličeje protihráče Martina Müllera. Způsobil mu těžké zranění v obličeji – zlomenou čelist. Od disciplinární komise odešel Lukáš s trestem zákazu startu v šesti utkáních.

Tímto ovšem kauza neskončila. Právní zástupci obou hráčů se později dohodli na mimosoudním odškodnění a Lukáš zaplatil poškozenému částku 250.000 Kč. Částku určili advokáti ne zcela obvyklým způsobem – na základě rozhodnutí civilních soudů v obdobných případech, ovšem nikoliv přímo při sportu a trestním řízení, odvodili částku podle rozhodnutí v případě zlomené čelisti při hospodské rvačce. Tehdy poškozený dostal taktéž 250.000. Kč.

Tento postup je zajímavou alternativou k trestnímu či občanskoprávnímu řízení.

5.2. Hokej

Lední hokej lze zařadit mezi nejvíce kontaktní sporty vůbec. Tvrdé střety mají za následek nespočet méně závažných i velmi vážných zranění. Nejakcentovanější bývá v poslední době problematika otřesů mozků hokejistů.

Otřes mozku je nejlehčím stupněm poranění mozku. Projevuje se především krátkodobou ztrátou vědomí. Dále malátností, bolestí hlavy, únavou, depresemi. Regenerace po otřesu mozku může trvat týden, ale také několik měsíců. *„Už víme, co se děje v hlavě lidí, kteří trpí otřesem mozku. Možná bychom se ale měli spíš podívat do hlavy těm, kteří povolují tak*

hnusné zákroky,⁶¹ komentoval americký doktor James Kelly jeden z tvrdých zákroků hokejové NHL.

Kritizuje zde nedostatečnou přísnost při posuzování takovýchto tvrdých střetů na ledě. Mnoho hráčů muselo již kvůli opakovaným otřesům mozku ukončit kariéru (mj. Čech Petr Svoboda, střelec vítězného gólu z olympijských her v Naganu v roce 1998).

V případě otřesu mozku sehrává velkou roli i helma hráče. Doktor Kelly velmi tvrdě kritizuje leckdy ledabylý přístup hráčů, kteří nemají helmu připnutou na hlavě napevno, když řemínek pod krkem nechávají nezapnutý.

*„Helma se nenosí kvůli tomu, aby z vás udělala fešáka! Máte ji na ochranu hlavy!“*⁶²

Nutno však zdůraznit, že v posledních letech začala zámořská hokejová soutěž NHL, i v důsledku „*The Marty McSorley case*“, reagovat na trend zvýšené četnosti nebezpečných zákroků. Jednak opakovaně upozorňuje hráče na nepřípustnost a závažnost těchto jednání mimo meze sportovních pravidel a v případě takto nebezpečných zákroků přistupuje k tvrdým trestům. Především v případech útoků na oblast hlavy a dále v případech naražení protihráče zezadu na hrzení, jeden z nejnebezpečnějších zákroků vůbec.

Např. český hokejista Pavel Kubina byl v březnu 2011 potrestán za nebezpečný úder loktem do hlavy protihráče zákazem startu ve třech utkáních a pokutou 60.000 dolarů (cca 1.080.000 Kč).

V listopadu 2010 dostal ještě tvrdší trest hokejista Philadelphie Daniel Briere, který při utkání úmyslně atakoval protihráče tak, že ho hokejkou udeřil do obličeje. Za toto jednání mu NHL zastavila činnost na tři utkání a udělila pokutu 238 000 dolarů (cca 4.280.000 Kč).

5.2.1. Případ Clint Malarchuk⁶³

Gólman Clint Malarchuk utrpěl při zápase velmi vážné zranění v roce 1989. Na brankáře Buffala v souboji se St. Luis najeli zaklínění spoluhráč s útočníkem soupeře. Při evidentně nezaviněném střetu jeden z padajících hráčů

⁶¹ Převzato z Hron, L.: *V mrazivých mrákotách*, Hattrick, roč. 6, č. 10, s. 94.

⁶² Převzato z Hron, L.: *V mrazivých mrákotách*, Hattrick, roč. 6, č. 10, s. 95.

⁶³ Videonahrávka dostupná na http://www.youtube.com/watch?v=2_M-ZA56gUc.

rozřízl bruslí gólmanovo hrdlo. I přesto že Malarchuk ztratil po tomto zákroku více než litr krve, za čtyři týdny se zotavil. Kvůli tomuto zranění začala být pro hokejové brankáře povinnou součástí výstroje i ochrana krku.

Podobným způsobem byl při utkání NHL v únoru 2008 zraněn také slovenský hokejista Richard Zedník. V jeho případě mu vlastní spoluhráč, který po střetu s jiným hráčem ztratil rovnováhu, přeřízl bruslí krční tepnu. Díky včasnému zásahu lékařů se Zedník stejně jako Malarchuk i přes značnou ztrátu krve ze zranění rychle zotavil a nemá trvalé následky.

5.2.2. Případ Bobby Clark⁶⁴

Je to jeden z nejslavnějších sportovních záběrů v dějinách České (Československé) televize. Rozzuřený Kanadčan Bobby Clark přijíždí v přerušené hře ke kapitánovi československé reprezentace Františkovi Pospíšilovi a držadlem hole ho tvrdě udeří do oblasti spánkové kosti. Pospíšil se po ošetření do hry vrátil, přesto zákrok zcela mimo sportovní i trestní normy mohl být podle mého mínění jednoznačně posuzován jako pokus těžkého ublížení na zdraví.

5.2.3. Hokejové rvačky

Jednou z největších atrakcí hokejové NHL je, když v utkání shodí dva protihráči rukavice a předvedou pěstní souboj. V těchto „exhibicích“ nelze spatřovat trestněprávní aspekty, protože se až na výjimky jedná o prakticky domluvené souboje, kterých se účastní předem vybraný hráč týmu. Tito „rváči“ jsou kulturou NHL. Ačkoliv souboje vypadají brutálně, jedná se prakticky o nacvičené divadlo. Mezi hráči dokonce existují nepsaná pravidla, podle nichž se rvačka řídí, např. musejí mít na hlavě helmu pro případ, že by v souboji upadli na led.

Tohoto pravidla se ale nedržel Don Sanderson, jedenadvacetiletý hokejista hrající nižší kanadskou soutěž. Při rvačce v polovině prosince roku

⁶⁴ Videonahrávka dostupná na <http://www.youtube.com/watch?v=R2bHJj7avd4>.

2008 spadl hlavou nechráněnou přilbou přímo na led a na následky vážného poranění mozku zemřel po třech týdnech v nemocnici. Jednoznačné nedbalostní ublížení na zdraví s následkem smrti bylo prezentováno jako nešťastná náhoda a kanadské soudy se jí nikdy nezabývaly – zde právě selhává prevence trestního práva v oblasti sportu.

V Evropě absentuje tradice exhibičních boxerských soubojů na ledě. V případech, kdy se na ledě proti sobě pustí dva hráči pěstmi, nechávají si zpravidla na rukách rukavice a rozhodčí se je aktivně snaží od sebe co nejrychleji oddělit. Navíc při hokejové rvačce v Evropě je hráč potrestán vyloučením ze hry do konce zápasu, zatímco v NHL je penalizován pouze pětiminutovým trestem.

5.2.4. Případ Luděk Čajka

Tragický úraz s následkem smrti se odehrál v tehdejší československé lize 5. ledna 1990. Po souboji s hráčem Košic Antonem Bartanusem při dojíždění puku narazil zlínský hokejista Luděk Čajka hlavou přímo na mantinel a zůstal okamžitě ležet v bezvědomí. V důsledku fraktury prvního a druhého krčního obratle a poškození míchy Čajka po 40 dnech zemřel v nemocnici.

Podle rozhodčího utkání Dušana Skačániho nenesl Bartanus na zranění vinu (ačkoliv mezi hráči došlo ke kontaktu). Čajkovo naražení do mantinelu mělo způsobit najetí do rýhy na ledě, po němž následoval nekoordinovaný pád.

V souvislosti s Čajkovou smrtí došlo posléze ke změně hokejových pravidel. Čajka a Bartanus se utkali o puk odehraný přes celé hřiště na tzv. zakázané uvolnění. Podle původních pravidel musel takto odehraný puk získat hráč mužstva soupeře, jinak zakázané uvolnění nebylo rozhodčím odpískáno. Podle aktuálně platných pravidel v Evropě se nyní zakázané uvolnění odpíská, jakmile puk přejde přes brankovou čáru neprovinivšího se mužstva a odpadla podmínka, aby se puku musel dotknout jakýkoliv hráč. V NHL se zakázané uvolnění ale stále posuzuje podle původního pravidla.

5.2.5. Znalecký posudek z oboru biomechanika jako důkaz⁶⁵

Velký význam pro určení trestněprávní odpovědnosti sportovce může mít důkaz, které byl proveden u civilního soudu v roce 2009 v řízení o náhradu škody.

Rozsudek okresního soudu v Rokycanech rozhodl o povinnosti hokejisty Martina Holého zaplatit odškodné, přičemž k tomuto rozhodnutí přispěl především znalecký posudek z oboru biomechanika.

Holý v zápase juniorské hokejové ligy tvrdě srazil protihráče, který posléze upadl na chvíli do bezvědomí, utrpěl lehký otřes mozku a měl zlomenou vřetenní kost.

Před soudem se Holý hájil, že sice protihráče srazil, ale ne schválně. Jen prý za ním jel a protihráč náhle metr před hrazením zabrzdil. Rozjetý Holý nestačil zastavit a ke srážce došlo ze setrvačnosti. Problémem bylo, že další aktéři utkání a především rozhodčí si již nepamatovali, jak se událost odehrála.

Vše ale nakonec rozřešil znalecký posudek z oboru biomechanika⁶⁶ vypracovaný docentem Karlem Jelenem. Ten ve svém posudku spočítal, jakou rychlostí Holý do protihráče musel narazit a jak se pak jeho tělo otočilo, když padalo. Z toho dovodil, že se útočící hráč musel na střet připravit: zpevnil tělo a přidal na síle. Tedy vyloučil jakoukoliv náhodu a nezaviněnou srážku. „Zranění vzniklo na základě vědomého jednání obžalovaného,“ zjistil znalec.

„Takový zákrok se hrubě vymyká pravidlům hry, a proto nejde o důsledek běžného rizika spojeného s provozováním kontaktního sportu,“ rozhodl rokycanský soudce Miroslav Hromada. Soud dále poukázal na zkušenosti Holého s hokejem a jeho znalosti hokejových pravidel a nebezpečných situací. „Právě zkušenosti, které žalovaný musel mít, vedou tak soud k závěru o existenci vědomé nedbalosti žalovaného. Věděl totiž, že následek svým jednáním může způsobit, a bez přiměřených příčin minimálně spoléhal, že je nezpůsobí.“

⁶⁵ Informace převzaty z článku „Za faul při hokeji 23 tisíc odškodnění“ publikovaném na ihned.cz dne 10.2.2010.

⁶⁶ Biomechanika je obor, který se zabývá mechanickou strukturou, mechanickým chováním a mechanickými vlastnostmi živých organismů a jeho částí, a mechanickými interakcemi mezi nimi a vnějším okolím. Mezi úkoly biomechaniky patří i zjišťování výchozích situací ze známých následků pomocí metody inverzní dynamiky.

Stejným způsobem se může znalecký posudek z oboru biomechanika uplatnit také v trestním řízení.

5.3. Lyžování

Zranění v závodním lyžování v posledních letech strmě stoupají a četnost úrazů je vysoká i při rekreačním lyžování. Známým případem je např. smrt slovenské občanky, která zemřela v Rakousku na následky zranění po střetu na sjezdovce s německým politikem Dieterem Althausem na Nový rok 2009. Althaus při nepovoleném přejezdu mezi sjezdovkami vjel do dráhy právě Slovence. Při srážce sám utrpěl těžká zranění hlavy. Za své jednání přijal plnou odpovědnost a v následném procesu před rakouským soudem byl odsouzen za zabití z nedbalosti k pokutě 33.300 eur a eventuálně mu hrozil až roční trest odnětí svobody.

5.3.1. Vybrané případy úrazů při závodním lyžování

Rakušanka Ulrike Maierová⁶⁷ se zabila při závodu Světového poháru v roce 1994, když v rychlosti přes 100 km/h ztratila kontrolu nad lyžemi a po pádu narazila hlavou do krytu časomíry, který byl instalován pouze několik decimetrů vedle závodní trati. Maierové se po nárazu de facto oddělila hlava od těla. Zde je podle mého názoru jednoznačně nastolena ke zvážení trestní odpovědnost na straně pořadatelů, kteří nezajistili bezpečnou trať.⁶⁸

Reakcí na tragickou smrt Maierové bylo, že organizátoři závodů začali zvyšovat bezpečnost tratí jejich obestavováním ochrannými sítěmi, které mj. v roce 1998 na zimních olympijských hrách v Naganu zmírnily následky nebezpečného pádu Hemana Maiera natolik, že mohl nastoupit i do dalších olympijských závodů, v nichž získal dvě zlaté medaile.

V roce 2001 se při tréninku v rakouských Alpách smrtelně zranila Francouzka Régine Cavagnoudová. Na sjezdovce se srazila s německým trenérem Markusem Anwanderem, který v tu samou chvíli upravoval

⁶⁷ Videonahrávka dostupná na <http://www.youtube.com/watch?v=jQrbfg3143Q>.

⁶⁸ Je zde ovšem velmi složitá otázka dokazování, kdy lze předpokládat, že organizátoři budou argumentovat tím, že šlo o chybu závodnice a dále budou zpochybňovat argumenty proti bezpečnosti trati s tím, že se na ní ze 70 závodnic zranila, byť smrtelně, jediná závodnice.

tréninkovou trať a nebyl informován o tom, že realizační tým Cavagnoudové obnovil před tím přerušeny trénink. Německý trenér sám utrpěl těžká zranění, ale přežil.

Za tento incident byli v roce 2005 odsouzeni trenér lyžařky Xavier Fournier a startér David Fine k tříměsíčnímu trestu odnětí svobody s podmíněčným odkladem a k pokutě 5000 eur. Soud je shledal vinnými z neúmyslného zabití.

Prokurátor požadoval vyšší trest - čtyři až šest měsíců odnětí svobody s podmíněčným odkladem a 10.000 eur pokuty. Podle obžaloby šlo o jasnou chybu trenéra a startéra, kteří německý tým neinformovali o startu Cavagnoudové, přestože byl trénink přerušen kvůli nutné úpravě tratě.

Od ročníku Světového poháru 2007/2008 se rapidně zvyšuje počet vážných zranění. Všeobecně je poukazováno na znepokojivý fakt, že organizátoři hazardují se zdravím sportovců stavěním divácky atraktivních, ale pro závodníky velmi nebezpečných tratí.

Samotní závodníci navíc kritizují i úpravu sněhu, kdy je sjezdovka plánovitě připravena jako téměř ledová dráha, kde se dosahuje mnohem vyšších rychlostí.

Při závodě v Kitzbühelu nezvládl v rychlosti 140 km/h závěrečný úsek trati, kde závodníci letí až 60 m vzduchem, Američan Macartney⁶⁹. Po tvrdém nárazu na zem mu dokonce praskla přilba. Po rychlém transportu vrtulníkem do nemocnice zůstal několik dní v bezvědomí. Na kritické hlasy z řad lyžařů i veřejnosti nikdo nereagoval, přitom zvyšující nebezpečnost tratí se evidentně promítá ve zvýšení rizika vážných zranění.

Nad trestní odpovědností organizátorů nikdo neuvažuje. Tvrdou kritiku proti současnému trendu vyřkl americký lyžař Boddie Miller: „*Můžete říkat, co chcete, ale stejně se nic nezmění. Možná až potom, co jeden z nás umře. Pak ale stejně přijde na jeho místo někdo jiný, protože každý je pro FIS nahraditelný, i ti špičkoví závodníci.*”

Na stejném místě utrpěl rok poté vážné zranění po pádu Švýcar Daniel Albrecht. Po těžkém zranění hlavy byl tři týdny udržován v umělém spánku.

⁶⁹ Videonahrávka dostupná na <http://www.youtube.com/watch?v=X-iWbr8rPfw&feature=related>.

Velmi tragicky skončil při závodech Světového poháru v Norsku úraz Rakušana Matthiase Lanzigera⁷⁰. Po njetí do branky upadl a zatímco jeho pravá lyže vypnula z vázání okamžitě, levá se oddělila z vázání až po chvíli – Lanzinger se mezitím s lyží na noze v poloze leže několikrát otočil kolem své osy.

Jelikož na místě nebyl připravený vrtulník, vážně zraněný Lanzinger se dostal do nemocnice až po pěti hodinách. Lékaři mu nakonec museli levou nohu pod kolenem amputovat. Rakušan posléze zažaloval Mezinárodní lyžařskou federaci kvůli nezajištění dostatečné zdravotní péče o odškodnění v řádu několika stovek tisíc eur. O tom, jak tento spor dopadl, nejsou do současné doby žádné informace.

5.3.2. Úraz při rekreačním lyžování

V prosinci 2008 rozhodoval okresní soud v Prachaticích kauzu ublížení na zdraví při rekreačním lyžování.⁷¹ V roce 2007 si na šumavské sjezdovce Kobyla dvacetiletý lyžař nevyšiml sedmileté holčičky, která dojížděla k turniketům. Nestihl zabrzdit a pěstí, v níž svíral hůlku, jí narazil do boku.

*...nezletilou srazil a při nárazu zejména do krajiny břišní či na levou dolní část hrudníku této způsobil oděrku na levé tváři, kousnutí do rtu a roztržení sleziny s nutností jejího operačního odstranění, tedy těžké zranění pro poškození důležitého orgánu, s dobou léčení v trvání nejméně osmi týdnů a s trvalým závažným následkem v podobě snížené obranyschopnosti organismu vůči infekci.*⁷²

Státní zástupce podal na lyžaře obžalobu pro spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 trestního zákona. Obžalobu opíral především o fakt, že každý lyžař na sjezdovce musí dodržovat pravidla Mezinárodní lyžařské federace.

Soudce okresního soud Jiří Mühlstein nejprve obžalovaného neuznal vinným. „Kdyby se všechny podobné věci braly takto přísně, tak by před

⁷⁰ Videonahrávka dostupná na <http://www.youtube.com/watch?v=ZsguR3EGOXI>.

⁷¹ Informace o kauze převzaty z článku „Lyžař, který zranil dívku, do vězení nepůjde. Trestat by bylo přísně, míní soud“ publikovaném na www.ihned.cz dne 3.12. 2008 a z článku „Za zranění na lyžích padl první trest“ publikovaném v Hospodářských novinách dne 4.6.2009.

⁷² Srov. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích 23 To 510/2009.

soudem skončila polovina republiky," odůvodnil verdikt. Podle jeho mínění se nedá při žádné sportovní činnosti zajistit, aby nedocházelo ke střetům.

Demagogie tohoto rozhodnutí byla velmi nešťastná. Zprvė soud přešel evidentní nedbalostní ublížení na zdraví s poukazem na mnohočetnost těchto případů, což je zcela mylná domněnka.⁷³

Dále soud neuznal závaznost pravidel FIS, zcela v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu ČR: *Pravidla chování pro lyžaře, vydaná Mezinárodní lyžařskou federací FIS, obsahují normy, jejichž dodržováním má být zajištěna bezpečnost uživatelů sjezdovky a slouží tak k předcházení vzniku škod, s nimiž zákon spojuje odpovědnost. I když nejsou obecně závazným právním předpisem, jsou tato pravidla pro lyžaře na sjezdové trati závazná, a to bez ohledu na to, zda jsou pramenem práva či nikoliv, jak je namítáno v dovolání.*⁷⁴

Statní zástupce se proti tomuto verdiktu odvolal. Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením rozsudek zrušil a vrátil věc okresnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

V červnu 2009 v novém rozhodnutí okresní soud uznal obžalovaného vinným pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 trestního zákona a uložil mu trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon podmíněně odložil na zkušební dobu jednoho roku. Podle § 228 odst. 1 trestního řádu mu rovněž uložil povinnost uhradit škodu poškozeným.

Pachatelovo odvolání a posléze dovolání krajský soud, resp. nejvyšší soud shodně odmítly. Mladý lyžař se tak stal vůbec prvním odsouzeným v historii České republiky za úraz způsobený druhé osobě při rekreačním lyžování.

⁷³ Horská služba ČR evidovala za rok 2009 7 768 úrazů, z toho na sjezdové lyžování a snowboarding připadalo 5554 úrazů (71,5 % všech úrazů). Statistiky, kdy dojde ke zranění lyžaře druhou osobou se odděleně nevedou. Náčelník Horské služby ČR Jiří Brožek osobně odhaduje, že tyto případy představují maximálně 2%, tj. cca 111 případů zranění lyžaře druhou osobou ročně. Tento počet koresponduje s údajem z rakouských Alp, které mají mnohem větší kapacitu než české hory – ročně je zde trestně stíháno kolem 300 lyžařů (údaj převzat z Návrhu věcného záměru zákona o některých službách cestovního ruchu poskytovaných v horských oblastech ve veřejném zájmu).

⁷⁴ Srov. Usnesení NS 25 Cdo 1506/2004.

5.4. Box

Bojové sporty reprezentované především boxem považují za největší nejednoznačnost v oblasti trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy.

V tomto odvětví jsou nejčastější případy úmrtí v příčinné souvislosti s bojovým zápasem.⁷⁵ Přestože se pravidla boxu⁷⁶ snaží svými ustanoveními o maximální prevenci – tato ustanovení jsou jednoznačně ze všech sportovních pravidel nejvíce detailní – nemohou již z podstaty bojových sportů zajistit dostatečnou ochranu před sportovním úrazem.

Po seznámení se s určitými případy úmrtí boxerů docházím k závěru, že na samotného boxera, který způsobí smrt, by se mohlo vztahovat přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost. Vedou mě k tomu tyto důvody:

- a) boxer má za sebou intenzivní trénink, kde je mj. připravován i na inkasování úderů a prochází důkladnými lékařskými vyšetřeními před každým utkáním
- b) stejnou připravenost očekává od svého soupeře
- c) relevantní pro uplatnění přípustného rizika je bezpodmínečně dodržení pravidel
- d) hlavním garantem pro posuzování nezávadnosti zápasu je rozhodčí

Právě v osobě rozhodčího vidím osobu, která by mohla být spíše samotný boxer trestně odpovědná za smrt soupeře, protože právě rozhodčí podle pravidel dozoruje čistotu boje a má chránit zdraví boxerů.

Takto rozhodčí nedodržel svou roli např. v roce 1962, kdy boxer při zápase inkasoval od svého soupeře za jedno tříminutové kolo 47 úderů (!) do oblasti hlavy a bezprostředně po utkání zemřel.⁷⁷

⁷⁵ První pravidla boxu byla sepsána v roce 1743 z důvodu, že při boxerských zápasech „občas došlo k úmrtí“. Převzato z článku „Boxing“ publikovaném na www.wikipedia.org.

⁷⁶ Viz příloha č. 2, str. 65.

⁷⁷ Blíže viz článek „Benny Paret“ publikovaný na www.wikipedia.org.

6. PROBLEMATIKA KORUPCE VE SPORTU

Úplatkářství představuje obecně jeden z největších problémů v různých oblastech společenského dění, včetně sportu. V rámci České republiky začala být v roce 2004 vyšetřována rozsáhlá korupční kauza v tuzemském fotbale.

Aféře byla věnována značná mediální pozornost, a dokonce na jejím základě vznikla populární divadelní hra. Telefonická komunikace mezi fotbalovými funkcionáři, rozhodčími a delegáty Českomoravského fotbalového svazu, kde bylo v rámci „úplatkářského slangu“ užíváno termínů typu „kapřící připluli“ či „dá tam sto padesát kilo jablek“ přímo zlidověla. Trestněprávním výsledkem kauzy pak bylo odsouzení několika osob pro trestné činy přijímání úplatku a podplácení.

Z hlediska trestněprávních aspektů ve sportu je podle mého názoru především velmi významná argumentace soudů proti hlavnímu bodu obhajoby, a sice ohledně otázky interpretace pojmu „*obstarání věci obecného zájmu*“ ve vztahu k fotbalovým utkáním.

Obhajoba mj. žádala zproštění obžaloby s poukazem na to, že sport jako individuální soukromá aktivita není věcí obecného zájmu. Obhajoba s tímto neuspěla a výklad tohoto pojmu s ohledem na sport velmi rozsáhle shrnul ve svém usnesení Nejvyšší soud. Z následujících pasáží je zcela patrné, že nelze vyjmout jednání spočívající ve sportovní činnosti z působnosti trestního zákoníku s poukazem na to, že kompetence pro posouzení tohoto jednání náleží pouze sportovním pravidlům.

USNESENÍ 3 Tdo 510/2007

... V rámci dovolacího důvodu dle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. především namítá, že skutek tak, jak byl zjištěn, nenaplňuje znaky trestného činu. Dle jeho názoru došlo v jeho trestní věci k nesprávné interpretaci pojmu „obstarávání věci obecného zájmu“ a v důsledku toho k nesprávnému právnímu posouzení skutku. K tomuto svému názoru uvádí rozsáhlou argumentaci a polemizuje s právním názorem vyjádřeným již soudem druhého stupně. Podstatou tvrzení dovolatele je jeho opakovaně uváděný názor, že

sport (konkrétně fotbal) jako individuální a soukromá aktivita není věcí obecného zájmu, stát není oprávněn zasahovat do činnosti sportovních funkcionářů, rozhodčích či dobrovolných sdružení sportovců a že korupci konkrétně ve fotbale je sice nutno odsoudit z hlediska etiky, nicméně trestně právní ingerence dle dovolatele není na místě, a to tím spíše, že v současných společensko-politických podmínkách již není sport direktivně řízen státem, v posledních letech se také stát choval k většině korupčních jednání ve sportu netečně a nynější trestní věc svědčí o nesystematickém a tedy nepředvídatelném postoji státu k podobným případům.

Dovolatel se pozastavuje i nad argumentací soudu, z níž dovozuje, že stát se dostává do pozice garanta nikoli fair play hry a že výsledky hry nebudou ovlivňovány v rozporu se sportovními pravidly, nýbrž se stává pouze garantem toho, že případné ovlivňování nebude mít formu úplatků. Z tohoto pohledu dovolatel zpochybňuje deklaraci zájmu státu (jakožto zájmu obecném) na regulérnosti sportovních utkání. Na podporu své argumentace v této věci odkazuje i na rozhodnutí Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 4/04.

...K obsahu podaných dovolání (jakož i k doplnění dovolání I. H.) podal své písemné vyjádření státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen "státní zástupce"). Jelikož argumentace podaných dovolání je do značné míry shodná či obdobná, své vyjádření státní zástupce směřoval ke všem podaným dovoláním souhrnně.

V první řadě označuje za nedůvodnou námitku dovolatelů, pokud namítali posouzení otázky „obstarání věci obecného zájmu“. Státní zástupce jednak odkazuje na obsáhlé vysvětlení této otázky obsažené již v odůvodnění soudu druhého stupně, jednak k němu poznamenává další argumentaci toto vysvětlení doplňující. Obdobně považuje státní zástupce za nedůvodnou i námitku ohledně míry nebezpečnosti činu pro společnost. Konstatuje, že skutková zjištění soudu odpovídají znakům skutkových podstat trestných činů podle § 160 a § 161 tr. zák. nejméně v jejich základní podobě, kterou zákonodárce prohlásil tím, že ji zahrnul do zvláštní části trestního zákona, za natolik nebezpečnou, že podmínku stanovenou v § 3 odst. 2 tr. zák. ipso facto naplňuje. Státní zástupce dodává, že jednání obviněných popsané ve skutku svými elementárními znaky vyhovuje i definici aktivního a pasivního úplatkářství ve smyslu čl. 7 a 8 zmiňované Trestněprávní úmluvy o korupci.

...Na druhé straně za relevantní z hlediska uplatněného dovolacího důvodu dle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. považuje dovolací soud základní námitku směřující proti právnímu posouzení otázky „obstarání věci obecného zájmu.“ Tuto námitku však Nejvyšší soud hodnotí jako zjevně neopodstatněnou. V první řadě je nutno upozornit, že touto otázkou se zabýval podrobně jak soud prvního stupně, tak i soud druhého stupně. Dovolání v uvedeném směru s ohledem na argumentaci vedenou jednotlivými dovolateli (shora) má tak svým obsahem charakter polemiky s právním názorem soudů obou stupňů, zejména soudu odvolacího. Nejvyšší soud považuje argumentaci obsaženou v odůvodnění rozsudku Městského soudu za přiléhavou a považuje za nadbytečné ji opakovat a v podstatě ji tak memorovat, když nelze jinak, než v uvedeném směru s ní souhlasit.

Z obsahu trestního spisu je zjevné, že v dané trestní věci byl znak skutkových podstat trestných činů, za něž byli dovolatelé odsouzeni, spočívající v „obstarání věci obecného zájmu“ nepochybně naplněn a v právní kvalifikaci jednání obviněných, k níž soudy dospěly, zcela zjevně nedošlo k pochybení. Jestliže dovolací argumentace spočívá mimo jiné v tom, že není na místě trestněprávní ingerence státu do oblasti sportu (fotbalu) jako do ryze soukromé aktivity, pak takové námitce dle názoru Nejvyššího soudu nelze přisvědčit. Zájem chráněný trestním zákonem totiž nelze redukovat pouze na případy mající klasický „celospolečenský“ dopad (jako např. oblast hospodaření s prostředky tvořícími veřejné rozpočty apod.), ale je naopak nutno souhlasit s názorem soudu odvolacího, že za „obstarávání věci obecného zájmu“ je nutno považovat i činnost při uspokojování zájmů občanů a právnických osob v oblasti materiálních, sociálních, kulturních a jiných potřeb, mezi které lze nepochybně zařadit i sport (a fotbal zvláště). Dle názoru Nejvyššího soudu při tom nemusí jít vždy a výhradně o činnost samotným státem výlučně organizovanou.

K této problematice dovolací soud pouze dodává, že smyslem existence sportu, v tomto případě fotbalu, je to, že se jedná o zábavu, hru ve stylu „fair play“, tedy o jeho poctivé provozování, při němž sportovní výkony hráčů dodržujících přesně daná pravidla, jsou tím, co chtějí vidět jeho diváci (fanoušci). Zajisté nutno připustit, že sport provozovaný „férově“, bez podvodných zákulisních praktik a machinací, je záležitostí masovou, o níž se

zajímá široká společenská skupina, jejíž příslušníci přirozeně touží sledovat a fandit sportovním výkonům hráči podávaným, jež nebudou ovlivněny předem penězi či čímkoliv jiným. Pro sportovní fanoušky, a to ať už se jedná o soutěž nejvyšší (v řešeném případě 1. ligu) či soutěže nižší, by jistě ztratilo smysl sledovat hru, v níž je výsledek dán předem v důsledku korupčního jednání osob - rozhodčích, které svou činností mohou výsledek ovlivnit, v případě, že rezignují na svou nestrannost za účelem získání výhod jim (jinými osobami) předem přislíbenými. Pokud by tedy ve sportu byly tolerovány takovéto jevy, sportovní soutěžení by ztratilo svůj vlastní smysl, pozbylo by také důvod, pro který se vůbec koná s nepochybným následkem toho, že by jeho příznivci o něj ztratili zájem a důvod se mu věnovat, když sport jako masově rozšířený fenomén by ve své podstatě zcela ztratil podstatu své existence. Uvedené lze vztáhnout taktéž na subjekty, které jsou na existenci sportu finančně či jinak navázány (např. sázkové kanceláře). I z těchto hledisek je tak nutné na provozování sportu (zejména na profesionální úrovni) pohlížet jako na věc obecného zájmu. Sportovní klání je totiž zcela zjevně výrazným fenoménem, jehož význam ve společnosti stále narůstá a je neodmyslitelnou součástí celospolečenského života. To nejen z hlediska ryze sportovního, ale i z hlediska ekonomického, kdy je nepochybně zájmem státu (v rámci uvažovaného obstarání věcí obecného zájmu) dbát na regulérnost pořádaných soutěží i z pohledu ve sportu činných marketingových a obchodních společností i společností sázkových, které část svých zisků vracejí do oblasti sportu, tedy oblasti lidské činnosti, která je pro společnost užitečná nejen z hledisek potřebných tělesných aktivit jejího občana, ale i z hledisek morálních, jakým je i pěstování smyslu pro fair play. Tento názor je nepochybně podpořen i tou skutečností, že stát sportovní aktivity podporuje finančními prostředky ze státního rozpočtu. Za daných okolností tak nelze ani fotbalové hnutí a jeho soutěže (zejména na vrcholové úrovni) mít za taková, která jsou vytvořena a provozována v zásadě na zcela soukromé bázi a tudíž jako soukromoprávní činnost (v oblasti dobrovolných aktivit) nesnese žádných zásahů a může být provozována, jakýmkoliv (byť i nesmyslným) způsobem, jehož charakter i rozsah by mohlo příslušné dobrovolné sdružení určit a to bez ohledu na již zmíněný obecný (společenský) zájem, když nepochybným zájmem společnosti (státu) je i to, aby dobrovolná sdružení nepochybně

fungovala způsobem, který si sama určila. V tomto směru lze ostatně odkázat i na judikaturu Nejvyššího soudu (např. ve věci sp. zn. 8 Tdo 396/2007), přičemž není důvodu se od ní (tak i v posuzované věci) odlišit. Konečně lze odkázat na argumentaci obsaženou v důvodech rozhodnutí soudů obou stupňů, se kterou se i dovolací soud shoduje s tím, že je takto na místě odmítnout námitky spočívající právě v názoru, že kopaná ve své vrcholové podobě (její organizace a provozování) je aktivitou ryze soukromou s tím, že její rozsah a způsob provádění je pouze na vůli příslušných osob, bez jakékoliv další (jiné) ingerence, a to ani ze strany státu v rámci jeho povinnosti obstarávat věci obecného zájmu. Nelze než uzavřít, že výklad pojmu „obecný zájem“ není na místě zúžit pouze na okruh vnitřních vztahů v rámci fotbalového hnutí (jeho organizaci a působení samotných fotbalových klubů), ale je nutné mít na zřeteli i všechna již uvedená ekonomická a kulturně společenská hlediska. Soutěže v kopané (obzvláště ve vrcholové podobě) je tak na místě vnímat jako záležitost celospolečenskou (jak také nepochybně činí velká část veřejnosti) a této skutečnosti je potřebné dát výraz v podobě zájmu na jejich regulérnosti a řádného průběhu s vyloučením vědomého ovlivňování (manipulací) s výsledky utkání, na kterých je zjevně interesována řada subjektů i z hledisek ekonomických (finančních). Činnost fotbalových rozhodčích i funkcionářů, vědomě ovlivňujících hru ve snaze ji dovést k předem stanovenému výsledku je nepochybně oním „obstaráním věci obecného zájmu“ ve smyslu ustanovení § 160, § 161 a násl. tr. zák. Uvedené námitky uplatněné v jednotlivých dovoláních (spočívajících v tvrzení, že i vrcholový sport je aktivitou ryze soukromoprávní, do porušování jejichž pravidel stát nemá pro zasahovat, a to již vůbec prostředky trestního práva jako nástroje „ultima ratio“), je tedy nezbytné (z důvodů již uvedených) odmítnout.

Nejvyšší soud má tedy za to, že předmětná ustanovení trestního zákona byla správně soudy prvního i druhého stupně aplikována i v dané trestní věci a že za „obstarání věci obecného zájmu“ je nutno považovat i činnost obviněných v rámci jejich působení v ČMFS.

Proti tomuto usnesení podala část odsouzených ústavní stížnost. Ústavní soud ČR ji taktéž odmítl jako zjevně neopodstatněnou a plně odkázal na argumentaci obecných soudů, včetně Nejvyššího soudu.⁷⁸

⁷⁸ Srov. I.ÚS 3265/07.

ZÁVĚR

Vztah sportu a trestního práva představuje zvláštní problematiku, která je do jisté míry v teorii i praxi opomíjená. A to přesto, že je nepochybné, že při sportovní činnosti mohou nastat události, kde je z titulu „ultima ratio“ nepochybně nutná ingerence trestního práva.

Značně zakořeněná faktická autonomie sportu na právu obecně má za následek velmi pokřivené právní vědomí společnosti, především ohledně sportovních úrazů způsobených druhou osobou. Přestupky proti sportovním pravidlům nejsou v drtivé většině případů vůbec zohledněny orgány činnými v trestním řízení, ačkoliv vykazují všechny znaky trestného činu.

Důvod této skutečnosti spatřuji v dvoukolejnosti právních norem a sportovních pravidel, kdy je nutné jednoznačně vymezit vztah mezi těmito normativními systémy a rozlišovat mezi funkcemi těchto systémů.

Mezi právními normami a sportovními pravidly neexistuje vztah právní síly. Vztah mezi nimi dovozují na základě institucionálního hlediska, kdy jsou sportovní pravidla vytvářena příslušnými sportovními svazy, které jsou založeny jako občanská sdružení. Jsou formulována za účelem stanovení regulí pro daný sport a jako taková nemohou být ze zákona v rozporu s právními normami.

Samotný fakt, že sportovní pravidla nejsou v rozporu s právními normami neznámá, že mohou adekvátním způsobem reagovat na veškeré události, které se při sportu stanou. A to především v případech, kdy se při sportovní činnosti stane skutek, který může splňovat obligatorní znaky trestného činu.

Za těchto okolností nemůže být dostačující sankční mechanismus sportovních pravidel, ale mělo by být přestoupeno k trestněprávnímu postihu, hlavně z důvodu generální prevence a ochranné funkce trestního práva. Právě tato ingerence trestního práva by měla především přispět k posílení právního vědomí společnosti, k apelu, že za určitá jednání při sportu nehrozí pouze sportovní, ale i trestní sankce.

Sportovní pravidla jako neprávní normativní systém mají mít jednoznačně pro případné trestní stíhání značnou relevanci, především pro

otázku skutkovou, protože při jejich zohlednění lze kvalifikovaněji vyhodnotit formální znaky trestného činu – hlavně v otázce objektivní a subjektivní stránky trestného činu.

Takovouto relevanci přiznává sportovním pravidlům i rozhodovací činnost českých soudů.

Z hlediska připomínek *de lege lata* jsem na základě svého rozboru došel k závěru, že v oblasti sportu a trestního práva není bezpodmínečně nutná zvláštní zákonná úprava. Zaviněné způsobení sportovního úrazu i korupci ve sportu můžeme bezpochyby klasifikovat jako protiprávní jednání, která lze subsumovat pod ustanovení TZ. Bylo by nadbytečné vytvářet speciální skutkové podstaty pro delikty způsobené při sportovní činnosti, jako tomu je na Kubě a v Ekvádoru.

Problém spatřuji spíše ve výkladu práva, což vede ke zdrženlivosti orgánů činných v trestním řízení v případech sportovních deliktů a jisté tendenci přiklánět se některým teoriím, které se zabývají trestněprávní odpovědností sportovců. Tyto teorie však nemohou objektivně poskytnout komplexní přístup k této problematice a rozhodně by nebylo vhodné zahrnout je pod okolnosti vylučující protiprávnost.

Na základě zákonné úpravy je tu v tomto ohledu plně dostačující obecný institut přípustného rizika. Ovšem pro případ sportovních úrazů způsobených druhou osobou tu prozatím s odkazem na nedostatečně rozsáhlou českou judikaturu k problematice trestněprávní odpovědnosti sportovců nelze zatím vyvodit objektivní předpoklady, za kterých by mohl být sportovec zproštěn obžaloby za použití tohoto institutu.

Hlavní přínos trestního práva pro sport vidím především v důrazu na generální prevenci před sportovními úrazy. Samotná sportovní pravidla i s poukazem na uvedené konkrétní případy sportovních zranění nepředstavují odpovídající ochranu sportovců.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Monografie:

- Čorba, J. a kol.: *Otázky sportovního práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2008.
- Gerloch, A.: *Teorie práva*, 4. upr. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.
- Hartley, H.: *Sport, Physical Recreation and the Law*, London: Routledge, 2009.
- Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní, 1. vydání*, Leges: Praha, 2010.
- Králík, M.: *Právo ve sportu*, Praha: Beck, 2001.
- Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.: *Trestní právo hmotné – obecná část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.
- Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.: *Trestní právo hmotné – zvláštní část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.
- Prusák, J.: *Šport a právo*, Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1985.
- Sawicki, J.: *Tajemství paragrafů*, Praha: Orbis, 1970.
- Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M.: *Systém českého trestního práva*, Praha: Novatrix, 2009.

Odborné články:

- Klapal., V.: *Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost*, Trestněprávní revue, č. 10/2005.
- Králík, M.: *Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky)*, Trestní právo, 2006, č. 7-8, str. 61-72 (I. část), č. 10, str. 20-24 (II. část), č. 11, str. 18-24 (III. část), č. 12, str. 15-22 (IV. část).
- Králík, M.: *Právní odpovědnost za sportovní úrazy*, publikováno na www.ihned.cz dne 15.2. 2007.
- Kučera, P., Ptáček, M.: *Několik poznámek k trestní odpovědnosti ve sportu*, Trestní právo, 2009, č. 1.

Internetové zdroje:

www.ihned.cz

www.wikipedia.org

Právní předpisy:

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., ve znění zák. č. 306/2009 Sb.,

Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 141/1961 Sb., ve znění
pozdějších předpisů,

Zákon o podpoře sportu č. 115/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů,

Zákon o sdružování občanů č. 83/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura:

Usnesení NS 5 Tdo 997/2002

Usnesení NS 3 Tdo 1355/2006

Usnesení NS 3 Tdo 510/2007

Usnesení NS 8 Tdo 68/2010

I.ÚS 1939/07

I.ÚS 3265/07

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Pravidla FIS:

1. Brát ohled na ostatní lyžaře a snowboardisty

Každý lyžař a snowboardista se musí chovat tak, aby neohrožoval a nepoškozoval někoho jiného.

2. Ovládání rychlosti a způsobu jízdy

Každý lyžař a snowboardista musí jet s dostatečnou vzdáleností od ostatních (na dohled). Musí přizpůsobit svou rychlost a způsob jízdy svým schopnostem a také terénu, sněhovým a povětrnostním podmínkám i hustotě provozu.

3. Volba jízdni stopy

Lyžař a snowboardista přijíždějící zezadu musí zvolit svou jízdni stopu tak, aby neohrožoval lyžaře a snowboardistu, který jede před ním.

4. Předjíždění

Předjíždět se smí ze shora anebo ze zdola, zprava anebo zleva, avšak vždy jen s takovou vzdáleností, která ponechává předjížděnému lyžaři anebo snowboardistovi dostatečný prostor pro všechny jeho pohyby.

5. Najíždění na sjezdovku, pokračování v jízdě dolů a po svahu nahoru

Každý lyžař a snowboardista, který chce najet na lyžařskou sjezdovku, který se po zastavení chce opět rozjet dolů anebo pohybovat svahem nahoru, se musí ve směru nahoru i dolů ujistit, že to může učinit bez dalšího ohrožení / nebezpečí jak pro sebe, tak i ostatní.

6. Zastavení

Každý lyžař a snowboardista musí zabránit tomu, aby se v jiných než nouzových stavech zdržoval na úzkých anebo nepřehledných místech sjezdovky. Lyžař nebo snowboardista, který upadl, musí takové místo co možná nejrychleji opustit.

7. Výstup a sestup

Lyžař a snowboardista, který vystupuje nahoru anebo který sestupuje dolů pěšky, musí používat okraj sjezdovky.

8. Dbát na značky a na znamení

Každý lyžař a snowboardista musí dbát na značení a na signalizaci.

9. Poskytování pomoci

Při nehodách je každý lyžař a snowboardista povinen poskytnout pomoc.

10. Povinnost prokázat se

Každý lyžař a snowboardista, nehledě na to, zda je svědek nebo osoba zúčastněná, zda je odpovědný či ne, musí uvést v případě nehody své osobní údaje.

Příloha č. 2

Vybraná pravidla boxu

PRAVIDLO 13

Ringový rozhodčí

1. Ringový rozhodčí řídí utkání v ringu. Má být oblečen v bílých kalhotách a bílé košili se znakem a má mít lehké boty bílé barvy bez podpatků. V tropickém podnebí může být motýlek se souhlasem jury vypuštěn. Prvořadou úlohou ringového rozhodčího je chránit zdraví boxera.
2. Povinností rozhodčího je:
 - a. zkontrolovat rukavice a úbor borců
 - b. chránit slabšího borce před zbytečným množstvím úderů,
 - c. dbát, aby pravidla byla přesně dodržována a boj byl veden fair
 - d. mít během celého utkání přehled a kontrolu ve všech situacích
3. Ringový rozhodčí má právo:
 - a. ukončit utkání v kterémkoli okamžiku, považuje-li je za příliš jednostranné
 - b. ukončit utkání v okamžiku, jestliže jeden z borců utrpěl zranění, které mu nedovoluje dále pokračovat v zápase

Pravidlo 18

Nedovolené způsoby boje:

1. Úder pod pas nebo držení pod pasem, podrážení, kopnutí nebo strkání nohou či kolenem.
2. Údery vedené hlavou, ramenem, předloktím nebo loktem, tisknutí soupeřova krku, strkání rukou nebo loktem do soupeřovy tváře, tlačení soupeřovy hlavy přes provazy ringu.
3. Údery otevřenou rukavicí, vnitřní stranou rukavice, zápěstím nebo hranou ruky.
4. Údery do zad soupeře a zvláště každý úder do šíje nebo temene hlavy a údery na ledviny.
5. Údery, při nichž se pěst při úderu na tělo šroubovitě otáčí (pivotblows).
6. Útočit a soustavně se přidržovat provazů nebo jich jakýmkoliv způsobem využívat.
7. Válání po soupeři, zápasení nebo pokládání celou vahou na soupeře při boji z blízka.

Příloha č. 3

Vybraná pravidla fotbalu

Pravidlo 12

ZAKÁZANÁ HRA A NESPORTOVNÍ CHOVÁNÍ

Zakázaná hra a nespportovní chování se trestají následujícími způsoby:

HERNÍ TRESTY

PŘÍMÝ VOLNÝ KOP

Přímý volný kop nařídí rozhodčí ve prospěch soupeřova družstva, jestliže se hráč dopustí některého z dále uvedených šesti přestupků způsobem, který je podle názoru rozhodčího nedbalý, bezohledný nebo který je proveden za použití nepřiměřené síly:

1. kopne nebo se pokusí kopnout soupeře,
2. podrazí nebo se pokusí podrazit soupeře,
3. skočí na soupeře,
4. vrazí do soupeře,
5. udeří nebo se pokusí udeřit soupeře,
6. strčí do soupeře.

D. VYLOUČENÍ

Jestliže se hráč, náhradník nebo vystřídaný hráč dopustí jednoho z následujících sedmi přestupků, musí ho rozhodčí vyloučit tím, že mu ukáže červenou kartu:

1. hraje surově,
2. chová se hrubě nespportovně

Master's degree thesis: Criminal aspects in sport

SUMMARY

The purpose of my thesis is to analyse relationship between sport and Penal Law, especially criminal aspects in sport such as causing injury to another person in sports and bribery in sports.

The thesis is composed of six chapters, each of them dealing with different issues.

Chapter One concentrates on historical connexion in ancient Greece and Rome. There is a big difference between current sport and sport in that ages, so the opinion of Platon or Solon in this area are really interesting.

The chapter Two is subdivided into three parts. Part One describes position of sport in legal order and explains relationship between sport and Penal Law. Part Two deals with specific definition of relation between legal rules and sports rules. Part Three explains the function of sports rules for the purpose of Penal Law.

Chapter Three examines criminal liability of sportsmen for causing injury. The chapter consists of four parts. Part One focuses on theories in this area, unfortunately none of them is not global. Part Two describes the legal solutions in Cuba and Ecuador. These state have special legal regulation. Part Three tackles the issue of formal element of crime in sports injury and part four explains which sports misconducts could be classified as crime.

Chapter Four concentrates on jurisprudence. Part One describes judicial decision in foreign countries. Part Two focuses on Czech jurisprudence.

Chapter Five is subdivided into four parts and provides an outline of relevant cases of sports injuries in football, ice hockey, skiing and box. Such as case of footballer Roy Keane, who caused actual bodily harm to Alf Inge Haaland or the case of death of skier Ulrike Maier.

Chapter Six concentrates on the question of bribery in sport, especially in relation to big Czech bribery affair in football.

Klíčová slova:

sport, trestněprávní odpovědnost, sportovní úraz

Key words:

sport, criminal liability, sports injury